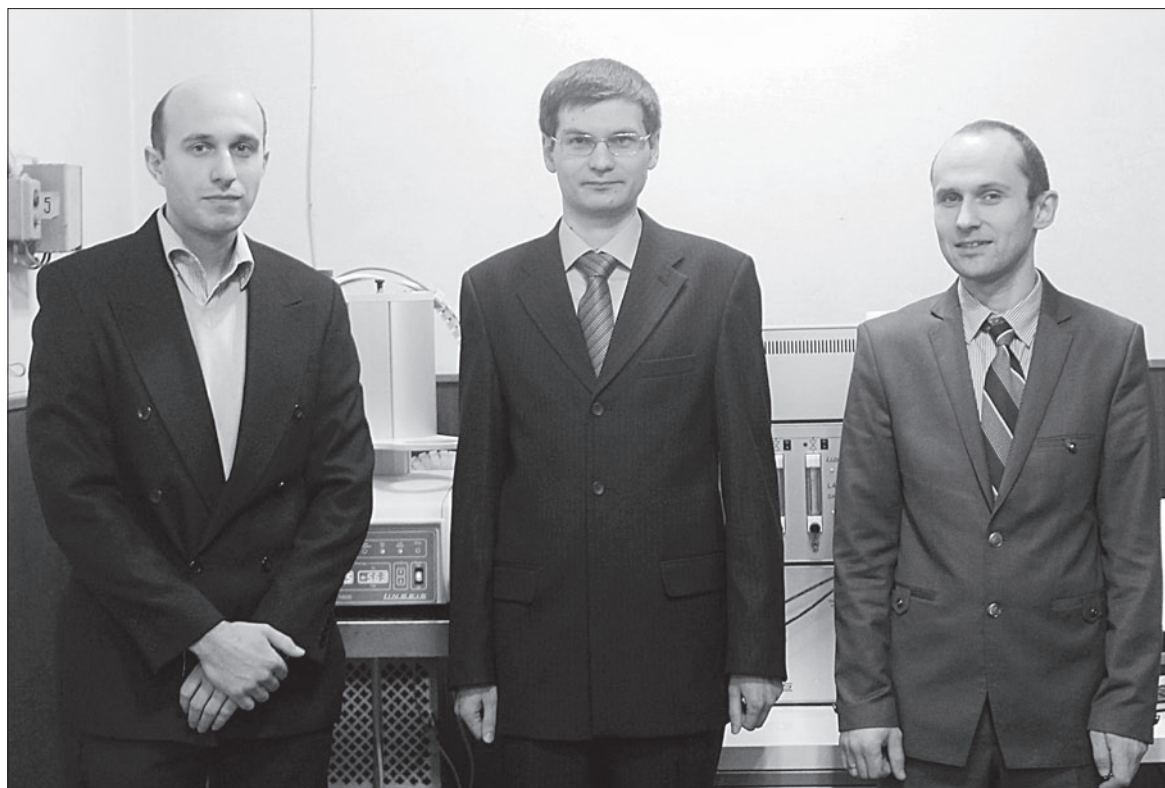

Премія Президента України – вченим-хімікам Університету

Доцент кафедри неорганічної хімії Олексій Павлюк, науковий співробітник цієї ж кафедри Іван Тарасюк та викладач Природничого коледжу Юрій Сливка стали лауреатами премії Президента України 2014 року. Результати їхніх досліджень – вагомий внесок у світовий доробок у галузі неорганічної хімії.

Як розповів доктор хімічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, проректор із наукової роботи нашого Університету Роман Гладивський, молоді науковці отримали найвищу нагороду України для молодих учених. «Присемно, що це не перша нагорода працівників кафедри неорганічної хімії, які вже мають три державні премії в галузі науки і техніки, а також є лауреатами премії Верховної ради для молодих учених», – з гордістю розповідає Роман Євгенович.

У міжфакультетській лабораторії на хімічному факультеті, на «кухні», де лауреати провели багато часу над своїми дослідженнями, науковці розповіли про те, як створювали свої наукові відкриття.

«За допомогою спеціального приладу – диференціального скануючого калориметра – ми вимірювали певні зміни в речовині під час нагрівання. Цікаво, що, нагріваючись, вона змінює свою масу. Це дозволяє визначати певні характеристики процесів нагрівання й охолодження чи будь-які інші зміни, зазначає Олексій Павлюк. – Ще один прилад, яким ми послуговувалися – це порошковий дифрактометр. Він призначений для визначення кристалічної структури речовини. Це лівова частка роботи, адже ми працювали власне над кристалічними структурами комплексів інтерметалічних сполук міді та

срібла й встановили їх. Крім того, для визначення кристалічної структури сполук у роботі використовували рентгенівські проміння. Згодом, провівши всі досліді і маючи цілісну дифракційну картину, змогли визначити будову речовини на молекулярному рівні, і те, в який спосіб розташовані атоми. У цьому й полягало наше основне завдання – знаючи наперед структуру, можна передбачити властивості матеріалу. Досліджуючи речовини, співпрацювали також з іноземними науковцями, зокрема з Польщі та Німеччини», – розповідає про методику дослідження Олексій Вікторович.

«Крім того, важлива частина нашої роботи полягала в одержанні насичених похідних органічних циклічних і нециклічних сполук. Цікаво, що в результаті дослідження ми отримали не тільки координаційні сполуки, а також так звані «бі-комплекси» – клас координаційних сполук, у яких крат-

ний зв'язок здатний координуватися з іоном перехідного металу. Використовуючи унікальний запатентований метод змінно-струмного технічного синтезу та підходи кристалічної інженерії, отримали ряд «бі-комплексів» з унікальними, досі невідомими фрагментами. Тоді провели ґрунтовний кристалохімічний аналіз цих сполук і низки інших дослідів і запропонували винайдені сполуки для медицини», – поділився деталями процесу дослідження Юрій Сливка.

«Моя частина роботи стосувалася інтерметалічних сполук з міддю та сріблом, які є у сплавах, що широко використовують у промисловості, – розповідає Іван Тарасюк. – Було цікаво подивитися, чи можна знайти в них щось нове та встановити нові властивості через дослідження кристалічної будови речовини на атомарному рівні. Ми з колегами простежили, що сріблом з сріблом мають тенденцію до

утворення твердих розчинів. Натомість системи з міддю мають більшу кількість сполук. Отже, можна стверджувати, що завдяки особливостям будови цих речовин, наші інтерметалічні сполуки можуть використовуватися також у матеріалах для енергоощадних технологій. Варто зазначити, що частину роботи ми виконали із закордонними вченими. У рамках річного стажування в Німеччині, я теж мав можливість активно долучитися до роботи над дослідженням», – розповів Іван Іванович.

Варто зазначити, що цьогоріч кафедра неорганічної хімії відзначає 120-річчя від часу заснування. Під час відкриття семінару з нагоди цієї пам'ятної для нас дати доктор хімічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, проректор із наукової роботи Роман Гладішевський зазначив: «120 років тому, 1895 року, відбулися гри знакові для науки події: було засновано кафедру неорганічної хімії, започатковано Нобелівську премію та винайдено у Вюрцбурзькому університеті x-промені. Цей університет Німеччини зараз є одним із головних партнерів Львівського університету як в освітньому процесі, так і в науковій діяльності».

«Говорячи про здобутки кафедри неорганічної хімії, варто згадати Львівську кристалохімічну школу, яка була започаткована 1959 року й до сьогодні підготувала 900 спеціалістів і магістрів кваліфікації «Кристалохімія». Кожен шостий випускник кафедри став кандидатом або доктором наук. Ця школа не обмежується тільки кафедрою, Львовом чи Україною. Це також світ, адже наші випускники працюють у багатьох іноземних інституціях. Співробітники кафедри, які стали лауреатами премії Президента, працювали над синтезом нових речовин, які містять мідь і срібло. Синтезувавши низку таких речовин, визначили їхню кристалічну будову, встановили окремі фізичні та хімічні властивості й запропонували ці сполуки як основу для матеріалів сучасної техніки та медикаментів», – розповів Роман Гладішевський.

Проректор висловив певність, що результати досліджень наших учених найближчим часом здобудуть світове визнання. Однак для цього потрібна добра наукова база, обладнана лабораторії, доступ до сучасних баз даних, а також досвід учителів і креативність молоді. «В Університеті є низка наукових шкіл, які проводять дослідження за пріоритетними світовими напрямками науки. Важливо, щоб ці дослідження досягли світового рівня та відповідали світовим критеріям. Тому наш наступний крок – отримати Нобелівську премію», – поділився своїм баченням перспективного розвитку науки у Львівському університеті Роман Євгенович.

Ірина Кузьма
Фото Уляни Барановської

У номері:

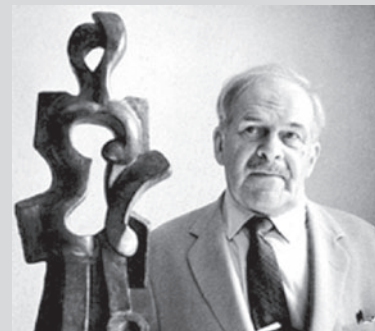
Стратегія розвитку
науки в Університеті
Стор. 3

Пам'яті Героїв
Небесної сотні
Стор. 5-7

Тетяна Самотий:
«Магнітом тягне
не війна, а люди,
яких там зустріла»
Стор. 8-9

Французькомовне
прочитання
Олександра
Архипенка
Стор. 10-11

Українсько-польська академічна співпраця

Делегация Львівського національного університету імені Івана Франка у складі: Ректора Володимира Мельника, проректора з науково-педагогічної роботи та соціальних питань і розвитку Мар'яна Лозинського, декана геологічного факультету Миколи Павлуна з дводенним робочим візитом відвідала Республіку Польщу.

З метою досягнення найвищого рівня наукових досліджень, навчання та підготовки кадрів Ректор Львівського національного університету імені Івана Франка, професор Володимир Мельник і ректор AGH Науково-технічного університету Республіки Польща, професор Тадеуш Сломка підписали угоду про співпрацю між університетами.

«Налагодження академічного співробітництва стосується передусім ініціювання та розвитку партнерства в головних напрямках прикладних наукових досліджень (у сфері природничих наук і нанотехнологій), що здійснюватиметься на базі науково-дослідних лабораторій обох університетів. У рамках угоди також передбачено вдосконалення програм навчання й організації дидактичного процесу. Особливу увагу зацентовано

на наукових стажуваннях викладачів і студентів», – зазначив Ректор Володимир Мельник. За словами Володимира Петровича, під час переговорів ректори університетів домовились про впровадження спільної системи навчання й видання дипломів згідно з погодженим змістом програм.

Підписана угода відкриває перспективні можливості щодо реалізації співпраці для початку на базі геологічних факультетів українського та польського вишів.

Детальніше про напрями співробітництва геологічного факультету з колегами з AGH Науково-технічного університету розповів декан, професор Микола Павлунь. «Під час зустрічі йшлося про підготовку та реалізацію спільних наукових проєктів із різних напрямів геолого-геофізичної науки й екологічної геології, зокрема формування й видання наукового журналу, про спільну участь у конкурсах на отримання європейських наукових грантів, читання лекцій, особливо в розрізі наукових шкіл і напрямів геологічного факультету – мінералогічної школи професора Є. Лазька, термобаро-геохімічної професора М. Єрмакова, об-

міну студентами, проведення навчальних геолого-геофізичних і еколого-геологічних практик, використання сучасних приладів та апаратури в Кракові для прецизійних мінералого-геохімічних досліджень і публікацій спільних статей, стажування науковців», – поділився Микола Миколайович. Ця ж угода, за словами професора, дає змогу започаткувати та розширити співпрацю і в інших навчально-наукових галузях, зокрема в матеріалознавстві, електроніці, інформаційних технологіях, фізиці та прикладній інформатиці й математиці, електроніці, автоматичній інформатиці та біомедичній інженерії. «З усього було ви-

дно, що колектив академії зацікавлений у реальній співпраці, високо оцінює науковий потенціал нашого Університету, що вселяє впевненість у різноманітній та успішній реалізації запланованих проєктів», – підкреслив декан геологічного факультету Микола Павлунь.

Тож тепер декани відповідних факультетів нашого Університету вже найближчим часом зможуть обговорити з польськими колегами деталі академічної співпраці.

Зазначимо, що AGH Науково-технічний університет (AGH-HTU) – це один із найдавніших і найбільш відомих технічних університетів Республіки Польща,

який готує висококваліфікованих спеціалістів за 33 напрямками та понад 170 спеціальностями. У цьому університеті на 15 факультетах навчається більше 35 тисяч студентів, працює понад 4 тисячі викладачів і співробітників, займаються дослідженнями 500 незалежних експертів. AGH Науково-технічний університет має потужну наукову базу – понад 600 лабораторій та співпрацює з 156 академічними центрами, а також відомими світовими компаніями: IBM, Valeo, Comarch, Motorola, L.G. Philips, RWE Power AG, Lafarge, Cemex, Delphi, Siemens, KGHM.

Тетяна Шемберко

12 лютого 2015 року на факультеті міжнародних відносин відбулась відкрита лекція юриста Департаменту міжнародних судових та арбітражних процесів американської юридичної фірми «Foley Hoag» Юрія Пархоменка на тему: «Перспективи захисту Україною у Міжнародному Суді ООН своїх міжнародних прав, порушень Російською Федерацією: погляд юриста-міжнародника з Вашингтону».

«Ми продовжуємо добру традицію факультету міжнародних відносин – спілкуватись і зустрічатись з відомими людьми, професіоналами нашого фаху. Сьогодні у гостях – один із, на мою думку, найкращих випускників факультету – Юрій Пархоменко. Він спеціалізується на міжнародному публічному праві та вирішенні міжнародних спорів», – зауважив професор Маркіян Мальський.

Зокрема, Юрій представляв інтереси суверенних держав (Грузії проти Російської Федерації, Хорватії проти Словенії, Еквадору проти Сполучених Штатів Америки, Республіки Філіппіни проти Китайської Народної Республіки й багатьох інших) перед Міжнародним Судом ООН, Міжнародним Трибуналом із морського права, Міжнародним центром з урегулювання інвестиційних спорів (МЦУІС) та іншими арбітражними органами в міжнародних спорах щодо захисту прав людини, застосування збройної сили, встановлення суверенітету, делімітації морських і сухопутних кордонів, тлумачення й застосування міжнародних договорів, захисту навколишнього середовища, а також захисту інвестицій.

Юрій Пархоменко, крім Львівського університету, навчався також у Лундському Університеті (Швеція), Флетчерській Школі права та дипло-

матії Університету Тафтса (США), Гарвардському Університеті (США), – зазначив Маркіян Мальський.

«Тема лекції стосується перспектив України в Міжнародному Суді ООН щодо притягнення Росії до відповідальності за міжнародно-правові злочини, які вона застосувала до нашої держави. З упевненістю можемо сказати, що перспективи є. І, до того ж, серйозні, – розпочав лекцію Юрій Пархоменко. – Якщо буде політична воля вищого керівництва України, то юристи-міжнародники без вагань зможуть оформити відповідні позови та віднайти потрібні рішення у вирішенні російсько-українського конфлікту. Чому важливо серйозно розглядати можливість подання позову України до Міжнародного Суду ООН? По-перше, це додатковий важіль впливу на Росію, оскільки очевидна асиметричність будь-яких переговорів».

Юрист-міжнародник із Вашингтону про перспективи захисту Україною своїх міжнародних прав

Юрист зазначив, що жодна держава не хоче бути визнана на рівні Міжнародного Суду правопорушником міжнародного права, навіть Росія. «По-друге, якщо Суд визнає міжнародно-правову відповідальність цієї країни, то рішення на користь України дасть можливість вимагати від Росії реституцію, компенсацію або сатисфакцію. Особливо важливою є реституція, яка може мати юридичний і матеріальний характер», – наголосив Юрій Пархоменко.

За словами юриста, Росія, звичайно, не буде швидко виконувати рішення суду в разі, якщо Україна подасть позов, але з часом все-таки буде змушена це зробити. Під час лекції доповідач широко окреслив юридичні аспекти міжнародного права, проаналізувавши деякі статті Статуту ООН, зокрема ст. 34, 35 і 93. «Оскільки Україна і Росія – члени ООН, то вони, відповідно, змушені виконувати Статут цієї організації, і Росія не має права висувати жодних заперечень щодо цього. Вона лише може оскаржити прийнятність позову», – вважає Юрій Пархоменко. Крім того, правник зазначив, що держава не може бути притягнута до відповідальності без згоди однієї із сторін. Для подання згоди існує декілька шляхів, зокрема міжнародні конвенції. Україна зможе зіслатися на ці догово-

ри за умови, якщо немає можливості вирішити конфлікт дипломатичним шляхом або за допомогою арбітражу. Також під час лекції Юрій Пархоменко зацентрував увагу на методологічних засадах встановлення спорів, зазначивши, що юрисдикція може існувати або ж її можна встановлювати.

Студентів факультету міжнародних відносин цікавило й те, чи є в Україні шанси довести в Міжнародному Суді факт фінансування тероризму з боку Росії. Юрій Пархоменко зазначив, що можливості є, адже в міжнародному праві зазначено, що фінансування – це не тільки гроші, а й будь-яка інша сила, як-от техніка, зброя чи одяг. Так само є перспектива доведення того факту, що саме Росія збила малайзійський літак МН-17 влітку 2014 року в (суверенному!) повітряному просторі України. «Значу, що застосування сили та зброї в міжнародному праві завжди було найбільш чутливим питанням, тому до цього потрібно ставитися особливо уважно», – зауважив Юрій Пархоменко. За словами юриста, Крим теж може бути наш. Для цього є всі необхідні механізми та норми міжнародного права, потрібна лише політична воля найвищого керівництва держави.

Ірина Кузьма
Фото Олега Вівчарика

Стратегія розвитку науки в Університеті

Міністерство освіти і науки України задекларувало курс на інноваційний розвиток вищих навчальних закладів, який став пріоритетом і для Львівського національного університету імені Івана Франка. Реалізація вказаного плану потребує чималих зусиль і відповідного стратегічного концепту, що базуватиметься на принципах відкритості, прозорості, системності і, передусім, науковості й доступності. Запорукою успішного функціонування та конкурентоздатності вишу в сучасних реаліях, безперечно, є розвиток науки в Університеті. Детальніше про те, з чого починається наука в Університеті, джерела фінансування наукових проектів, входження фахових університетських видань до наукометричних баз Scopus та Web of Science, розповів проректор з наукової роботи, член-кореспондент НАН України, доктор хімічних наук, професор Роман Гладішевський.

– **З чого чи з кого, на Вашу думку, починається наука в нашому Університеті? Чим пишається Львівський університет?**

– Трьома наріжними каменями науки у Львівському національному університеті імені Івана Франка можна вважати наукову школу, лабораторію та студентство. Саме такий симбіоз досвіду, інструменту та креативності забезпечує створення якісного продукту. В Університеті на сьогодні функціонує декілька наукових шкіл, які є унікальними в Україні та добре відомими у світі. Найталановитіші студенти розпочинають свої дослідження в цих школах із перших років навчання в Університеті, а згодом поступово стають повноцінними членами академічної спільноти.

Ми не маємо права відставати від світових тенденцій у науці, тому важливим є проведення спільних досліджень із провідними світовими науковими центрами. Треба вивчати та переймати їхній досвід, систематично проходити стажування за кордоном. Зокрема, аспіранти для поїздки за кордон можуть скористатися (виграти на конкурсній основі) низкою грантів від міжнародних організацій. Водночас, ми повинні залучати відомих закордонних учених до викладання спеціальних курсів для магістрів та аспірантів. Особливої уваги потребує стратегія підготовки докторів наук в Університеті.

Що ж до науково-технічної бази, то її, безумовно, треба систематично оновлювати. Важливим фінансовим джерелом для цього повинні бути спонсорські надходження, а сучасні унікальні прилади можна використовувати у співпраці із закордонними партнерами.

– **Розкажіть про ті цілі та пріоритети розвитку науки в Університеті, які вважаєте першочерговими та найосновнішими!**

– Наукова спільнота нашого університету зараз веде активну роботу над розробкою стратегії розвитку Університету щодо наукової та інноваційної діяльності. Запорукою успішного розвитку наукової діяльності університету є об'єднання зусиль провідних фахівців у своїй галузі. У нашому Університеті склад наукового штату дозволяє стверджувати про високий рівень і конкурентоздатність наукових результатів. Прийнятною формою такого об'єднання є, на мою думку, створення науково-дослідних інститутів при Університеті – наприклад, зо два інститути природничого напрямку, інститут гуманітарного спрямування, інститут у галузі точних наук, інформаційних технологій. Науковці фізичного факультету, частини хімічного факультету та факультету електроніки можуть об'єднати свої зусилля для створення нових функціональних матеріалів. У сучасних реаліях важливий акцент повинен бути зроблений саме на розвиток матеріалознавства. Запорукою успішного функціонування таких інститутів буде належне фінансування.

– **Львівський національний університет імені Івана Франка має потужні наукові школи, які славляться своїми академічними традиціями в усьому світі. Однак обмежене державне фінансування, яке спостерігалось останнім часом, дуже «вдарило» саме по науці. У чому Ви бачаєте подолання цього кризового для науки періоду?**

– Теперішня складна ситуація в державі не може не позначитися на фінансуванні науки. Проте вже можна стверджувати, що ми отримали обсяг державного фінансування, який дозволить не припинити проведення наукових досліджень. Ба більше, вдалося укласти угоду із закордонною компанією, яка співпрацює з українськими науковцями, про надання гранту – благодійних коштів на проведення фундаментальних досліджень у галузі природничих наук для молодих учених.

– **Розкажіть детальніше про джерела фінансування наукових проектів, над якими працюють в Університеті?**

– Фінансування дослідницьких робіт повинне здійснюватися принаймні з двох джерел: базове фінансування за рахунок МОН України та додаткове, з надією, що навіть більше за обсягом, – за рахунок зовнішніх коштів. Це слугуватиме додатковим стимулом до участі в різних програмах, конкурсах на гранти чи стипендії, що дозволить виводити дослідження на якісно новий рівень, що своєю чергою сприятиме залученню додаткових коштів. Розподіл коштів, у будь-якому випадку, повинен відбуватися на конкурсній основі.

– **На Вашу думку, з якого періоду повинен розпочатися процес формування особи як науковця?**

– Щодо формування висококваліфікованого фахівця-науковця, то це довготривалий процес, який варто розпочинати ще зі шкільної лави. Як приклад, наведу досвід кафедри неорганічної хімії. З метою популяризації хімічних знань і виявлення талановитих учнів щорічно проходить конкурс для школярів «Кристали майбутнього». Серед основних завдань, які ставлять перед собою організатори конкурсу, залучення учнів до поглибленого вивчення хімії, формування у них науково-дослідницького світогляду, створення належних умов для самореалізації юних науковців, підтримка обдарованих школярів. Для студентів, аспірантів і молодих учених працівники кафедри проводять школу «Сучасні дифракційні методи структурного аналізу». Ми пишаємося тим, що наші вихованці представляють свої здобутки на Міжнародній конференції з кристалохімії, яка відбувається щороку в Львові та збирає провідних учених з усього світу.

– **За результатами рейтингу вищих навчальних закладів України, за даними наукометричної бази Scopus, станом на 22 грудня 2014 року Університет увійшов до трійки лідерів. Розкажіть детальніше, які наукові галузі у Львівському університеті сприяють таким високим рейтинговим результатам? Як, на Вашу думку, іще можна покращити показники цитованості**

статей, опублікованих у наукових виданнях?

– Справді, Львівський університет входить до трійки лідерів в Україні за кількістю посилань у наукометричній базі Scopus, за кількістю цитувань, а також за сумарним індексом Гірша. Останній дозволяє одночасно оцінити продуктивність і цитованість друкованих праць, враховує як кількісні, так і якісні характеристики наукового продукту. Такий показник вказує на те, що наші праці є актуальними та затребуваними серед інших фахівців. Перед-

мовою до покращання цих показників передусім є проведення добротних наукових досліджень, грамотне оформлення результатів у наукові статті чи монографії та представлення цих результатів у провідних виданнях. Найбільш вагомим індикатором якості проведених досліджень є публікація результатів у виданнях з імпаکت-фактором. 2014 року працівники Університету опублікували 256 статей у таких виданнях. Майже половина з них вийшла з хімічного та фізичного факультетів. Належно представлені також механіко-математичний і біологічний факультети та факультет електроніки.

– **Цікавить також питання про входження фахових університетських видань до наукометричних баз Scopus та Web of Science. Як ж статті та наукові праці мають перспективу потрапити до вказаних вище баз? Зазвичай, там містяться розвідки та дослідження з природничих і точних наук. А як щодо гуманітарних?**

– Коли йдеться про наукометричні бази, не можна обмежуватися лише природничими чи точними науками. Для прикладу, наукометрична база Scopus містить публікації за чотирма напрямками: науки про життя, науки про здоров'я, природничі науки та суспільні науки. У відомій базі наукових публікацій ScienceDirect частка статей із суспільних і гуманітарних наук становить 17,3%. Тобто хибно говорити про

тотальне превалювання досліджень у галузі природничих наук. У світі сьогоднішніх подій інтерес до України у світі в сфері соціальних і гуманітарних досліджень є винятковим. Нашим завданням є донести результати власних досліджень до світового співтовариства. Одним із ймовірних бар'єрів на цьому шляху може стати механізм комунікацій. Тому для розширення читачської аудиторії ефективним інструментом є публікування статей або їхніх розгорнутих анотацій англійською мовою. Проте інтегрування наших досліджень у світові тренди не виглядає непосильним завданням. Слід окреслити пріоритетні напрями наукових досліджень, для яких введення університетських видань у міжнародні бази є першочерговим завданням. І в подальшому – виконувати всі вимоги до рейтингових видань: своєчасний випуск, процедура незалежного рецензування, наявність зручної електронної версії видання, введення до складу редакційних колегій закордонних фахівців.

Нашим завданням є збагачення наукових традицій, розвиток перспективних наукових напрямів. Переконалися, що спільними силами докладемо всіх зусиль для додаткового фінансування через програми, гранти та стипендії для подальшого розвитку на благо української науки.

Розмовляла Уляна Барановська

Школа молодого викладача

13 січня 2015 року в Педагогічному коледжі відбулось чергове засідання Школи молодого викладача, яке цього разу було зосереджене довкола проблем мовленнєвої компетентності педагогів та індивідуально-диференційованих підходів у роботі зі студентами.

Розпочала роботу школи методист коледжу Романа Михайлишин, зазначивши, що дирекція коледжу кілька років тому відновила діяльність школи молодого викладача.

У вступному слові директор коледжу доцент Зоряна Ленів наголосила на актуальності проблематики засідання, зокрема щодо мовленнєвої компетентності педагогів, які вже працюють на викладацькій роботі, а також на важливості формування мовленнєвих компетенцій у майбутніх учителів, адже «сьогодні вкрай необхідно усвідомлювати значущість слова та його впливу на вихованців». «У теорії та практиці мовленнєвої культури питання мовленнєвої компетентності педагога потребує вдосконалення теоретико-методоло-

гічних засад і поширення результатів досліджень у цій царині знань в університетській освіті», – зазначила директор коледжу.

Зоряна Павлівна зосередила увагу учасників засідання на тому, що погляди видатних педагогів і психологів Л. Виготського, І. Зимньої, І. Зязюна, О. Леонтєва, В. Семиченко та багатьох інших, а також наших науковців, які займаються даною проблемою Г. Крохмальної, Л. Мецевко-Бекерської, М. Стахів, Л. Турівченко, єдині в тому, що мовленнєва компетентність є важливою складовою педагогічної майстерності. Звичайно, що педагогічна майстерність передбачає володіння методами диференційованого навчання та індивідуального підходу в роботі зі студентами-педагогами.

Викладач сучасної української мови, автор навчально-методичних посібників «Сучасна українська літературна мова» та «Українська мова професійного спрямування» Галина Крохмальна представила учасникам семінару мультимедійну презентацію «Мовленнєва компетентність педагога: специфіка, недоліки,

шляхи удосконалення». Доповідач порушила питання мовної і комунікативної компетенції, зокрема продемонструвала можливі шляхи формування професійної мовнокомунікативної компетенції педагога. Окрему увагу присутніх було зосереджено на понятті мовної норми та її видах. Особливе зацікавлення в учасників семінару викликав розгляд прикладів порушення мовних норм і пояснення ситуацій, що у зв'язку з цим виникають у навчальному процесі. Це сприяло жвавій дискусії та активному обговоренню доповіді. Наприкінці Галина Крохмальна окреслила шляхи вдосконалення мовної компетенції викладача в сучасному навчальному процесі, скерувавши учасників семінару до низки мовознавчих досліджень у сфері культури мовлення та мовленнєвого етикету педагога.

Леся Кос, викладач теорії та методики розвитку рідної мови дітей, завідувач відділення дошкільної освіти, розкрила теоретичні засади диференційованого навчання й індивідуального підходу в роботі зі студентами. У доповіді зверну-

ла особливу увагу на сучасну типологію студентів, яка орієнтує викладача на врахування інтелектуальних задатків, рис характеру й темпераменту; прогноз психологів щодо особливостей поведінки студентів різного типу темпераменту і розвиток цих особливостей в організації навчально-пізнавальної діяльності; представила формули за Д. Дзвінчуком, які доцільно використовувати викладачеві у практичній діяльності зі студентами – носіями різних типів темпераменту. Доповідач проаналізувала проблеми індивідуалізації навчання у вищій школі, взявши за основу дослідження науковців, зокрема, зупинилася на 11 типологічних групах студентів, які виокремив В. Лісовський.

Про способи цілеспрямованої диференціації за І. Клігманом; форми диференційованого навчання; гетерогенне та гомогенне диференційоване навчання за П. Сікорським; критерії типологічного групування йшлося у виступі Оксани Колобич, викладача психології, голови циклової комісії викладачів фахових дисциплін дошкільної освіти висвітлювала. Викладач наголосила на необхідності проведення системної роботи з розв'язання диференційованих завдань, зокрема за рівнем складності змісту, операційним вмістом, пізнавальною

самостійністю. Відзначила, що однією з необхідних умов ефективного застосування диференційованих завдань є забезпечення їх дидактичної підготовки в межах державних стандартів за варіативності способів засвоєння дидактичних знань і вмінь. Оксана Петрівна звернула увагу слухачів на систему оцінювання результатів диференційованого навчання.

Досвідом роботи з питань впровадження в навчально-виховний процес мовленнєвої компетентності педагога, диференційованого навчання та індивідуального підходу поділилися: Ірина Субашкевич, викладач психології коледжу, старший викладач кафедри початкової та корекційної освіти філологічного факультету, Надія Шарко, викладач основ природознавства з методикою, Романа Михайлишин, викладач педагогіки, старший викладач кафедри початкової та корекційної освіти філологічного факультету, Іван Нестер, викладач філософії, заступник директора з навчальної роботи.

За матеріалами виступів доповідачі розробили методичні рекомендації для слухачів школи.

Зоряна Ленів,
Романа Михайлишин

На прощу до Григорія Кочура

Звичайне українське село – село однієї вулички. Невеличка звичайна сільська школа, збудована 103 роки тому.

А саме там, у цьому селі, у цій школі робив свої перші кроки до становлення маленький ще тоді Григорій Кочур – майбутній «феномен української культури», як він називав свого побратима-перекладача Миколу Лукаша.

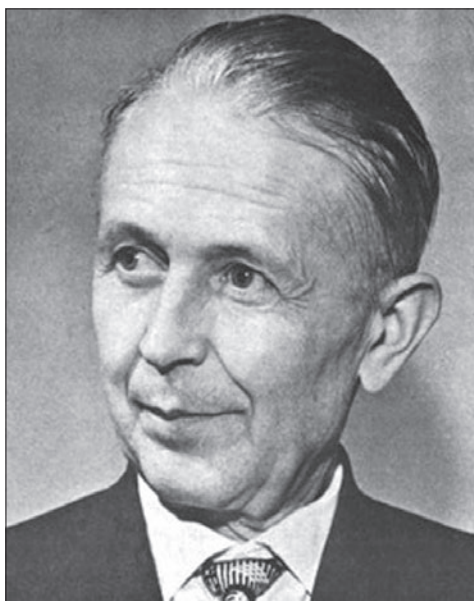
Дорога веде попри районний центр Мену – селище юності Григорія Кочура – і до рідної школи Майстра, якому щодня доводилося долати чималий шмат дороги (3 км).

Шляхом до відкриттів стала поїздка науковців із різних філологічних установ України до рідних країв Григорія Порфирівича. Делегацію пошановувачів представили: поет, етнограф і публіцист Микола Ткач; перекладач, поет і голова творчого об'єднання перекладачів Київської міської організації НСПУ Всеволод Ткаченко; Надзвичайний і Повноважний Посол України у Вірменії та Киргизії, перекладач і есеїст Олександр Божко; невістка Г. Кочура Марія Кочур, яка впродовж багатьох років разом із Андрієм Кочуром працюють у Літературному музеї Григорія Кочура, бібліотека якого нараховує понад 25 тисяч книг; лауреати Літературної премії

імені Григорія Кочура, перекладачі та поетеси Олена Бросаліна й Олена Криштальська; учениця Григорія Кочура, поетеса й перекладачка багатьох дитячих книг Надія Кир'ян; професор Київського університету ім. Бориса Грінченка, президент Української асоціації викладачів зарубіжної літератури, автор шкільних програм і підручників зі світової літератури Юрій Ковбасенко; викладачі Кочурової кафедри Франкового університету у Львові – Галина Пехник і Марія Кравцова.

У Феськівці духом старовини повіяло від школи, прикрашеної меморіальною таблицею пам'яті Григорія Кочура. Хоч багато вже змінилося в тій будівлі, уже й добудована вона, та зберігся тут дух «кочурівців», які йдуть слідами Майстра, сидять за партами, за якими сидів маленький Гриць. В окремому класі – видані друком праці Григорія Кочура, біобібліографічні покажчики, збірки доповідей конференцій, присвячених перекладачеві; тут і стисле панорамне висвітлення біографії та творчого шляху односельця із його портретами та світлинами різних періодів життя.

І пам'ять про нього живе в серцях дітей і вчителів. Вітаючи гостей, діти ділилися враженнями

про своє село, віршованими рядками про Майстра, і перемежувались вони уривками з оригінальних віршів Григорія Кочура. Перехопили естафету гості, доповнивши таке представлення паралельним прочитанням перекладів Григорія Кочура та відповідних оригіналів, адже саме така традиція існує на кафедрі перекладознавства та контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура Львівського національного університету імені Івана Франка, яка з честю носить ім'я Григорія Кочура й вшановує пам'ять великого Майстра традиційними поетичними вечорами з паралельним читанням перекладів із різних мов та оригіналів. Зацікавили дітей (які, попри пе-

ріод канікул, завітали до школи, аби представити її і дізнатися щось нового про односельчанина та про українську культуру, про переклад загалом) виступи гостей, які поділилися спогадами про свій шлях до Григорія Кочура, про роль Майстра в їхньому професійному становленні. Цікавим і новим для дітей стало звучання багатьох мов, адже кожна промова вмещала декілька рядків іноземними мовами. Напередодні дня Святого Миколая у подарунок школа отримала книги – найновіші здобутки українського перекладознавства, поезії, культурології – від Спілки письменників України, які вручив Всеволод Ткаченко; від Літературного музею Григорія Кочура в Ірпені – Марія Кочур; від кафедри перекладознавства ЛНУ ім. Івана Франка та від Наукового товариства імені Шевченка у Львові (два лауреати Літературної премії імені Григорія Кочура – Андрій Содомора та Роксолана Зорівчак – дійсні члени НТШ) – викладачі Кочурової кафедри. Тішити те, що долею школи цікавиться районне керівництво та районне управління освіти, у планах яких створити Музей Григорія Кочура у селі Феськівка, куди могли б приїжджати всі, хто «болять болем Слова нашого» (Г. Кочур).

Стежина стелеться – іде життя
Й малює постать – вічний дітям приклад.
Нема людини, спиниться буття,
Та не вмирає дух – живе, як звикло.

*Галина Пехник,
асистент кафедри перекладознавства
і контрастивної лінгвістики
імені Григорія Кочура*

У гості до корифея українського перекладознавства

Літературний музей Григорія Кочура, м. Ірпінь. Марія Леонідівна Кочур (у центрі), асистент кафедри перекладознавства і контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура Марія Кравцова (перша зліва) та її студенти.

17 листопада 2014 року група студентів третього курсу кафедри перекладознавства і контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура Львівського національного університету імені Івана Франка та двоє викладачів кафедри – доцент Тарас Шмігера і асистент Марія Кравцова – поїхали до міста Ірпінь Київської області, щоб вшанувати пам'ять Патрона кафедри. Саме тут, на вулиці Григорія Кочура, 12 (колишній вулиці Баумана, яка 1997 року була перейменована на честь Григорія Порфирівича) розташований будинок, у

якому завдяки М. Рильському Григорій Кочур поселився після заслання, і в якому проживав із 1962 р. до дня смерті (15 грудня 1994 р.).

Перед тим, як розпочати нашу подорож, ми зазирнули на офіційну Інтернет-сторінку Літературного музею Григорія Кочура (<http://kochur.do.am/>), де дізналися таке: «музей, відкритий для всіх. Лише наберіть тел. (044) 486-71-39 або (04497) 6-11-05 і вас обов'язково зустрінуть, проведуть до музею і зроблять незабутню екскурсію про нелегке, але яскраве життя видатного українського перекладача

Григорія Кочура». І справді, екскурсія була незабутньою...

У господі нас ласкаво зустріли рідні Григорія Порфирівича – син Андрій Григорович і невістка Марія Леонідівна. Під час майже двогодинної екскурсії, Марія Леонідівна розповіла нам про життя Григорія Порфирівича та його дружини Ірини Михайлівни, про те, як вони наполегливо й самовіддано працювали, плекали українське Слово, болем якого завжди боліли. «Іще хлоп'я, непомітне між людом / Сп'янявсь я людського слова чудом», – писав Григорій По-

фирович у вірші «Вони, що захват і роздум свій...», і так було впродовж усього життя: «Плекав багаття те, пригашене / Тупими дотиками хижих» і благав долю зберегти його «оплачене поневірянням слово». У будинку завжди було багато друзів, світлини яких бачимо на стендах – тут Микола Лукаш, Іван Дзюба, Алла Горська, Ліна Костенко, Опанас Заливаха, В'ячеслав Чорновіл та багато інших. Тут часто лунала класична музика, яку, як розповіла нам Марія Леонідівна, Григорій Порфирівич дуже любив. Ми проходимо коридором. Зі стін на нас дивляться вчителі та друзі Григорія Порфирівича. У рамці висить Ухвала Вченої Ради Львівського національного університету імені Івана Франка від 30 вересня 1998 року «Про присвоєння імені Григорія Кочура кафедрі перекладознавства і контрастивної лінгвістики факультету іноземних мов Львівського державного університету імені Івана Франка», чимало зусиль до чого доклала завідувач кафедри та віддана учениця й дослідниця творчості Григорія Кочура – професор Роксолана Зорівчак. Далі звертаємо праворуч до робочого кабінету, де багато книжок, ікон, світлин рідних, а ще є спогад про часи заслання, зокрема захальні книжечки з перекладами. Згодом проходимо до наступної кімнати, де стоїть мармурова копія бюсту Григорія Порфирівича роботи відомого українського скульптора та педагога Бориса Довганя. На другому поверсі розташовано надивовижу багату бібліотеку, яку Григорій Кочур збирав протягом життя. Залишивши спомин про себе в «Книзі відгуків», щоб схилити голову, вшановуючи пам'ять, ми прямуємо на Ірпінське кладовище, де знайшли вічний спочинок Григорій Порфирівич та Ірина Михайлівна.

Далі – до Національного музею літератури України, адже саме тут щороку за ухвалою Постанови Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2009 р. № 1010 присуджують Літературну премію імені Григорія Кочура «з метою відзначення заслуг громадян за визначні здобутки у галузі поетичного художнього перекладу та перекладознавства».

Цьогоріч (2014 р.) лауреатом цієї премії став Сергій Борщевський –

відомий український поет, дипломат, перекладач з іспанської, англійської, польської, німецької та російської мов. Його перший переклад вийшов 1973 року в журналі «Всесвіт». Відтоді він невтомно працює на ниві українського перекладу. У його доробку такі твори, як: «Річард II» В. Шекспіра, «Осіннь патріарха» Г. Г. Маркеса, «Дівчина з глечиком» і «Переваги від зневаги» Лопе де Веги, вірші Ф. Г. Лорки, «Стикий принц. Драма-примара» П. Кальдерона, «Вибрана лірика» А. Нерво, «Вибрані поезії» Х. Л. Борхеса й інші. Сергій Юхимович також перекладає з української мови іспанською: це й українські пісні, і вірші Т. Г. Шевченка, поеми Б. Д. Грінченка «Матільда Агранже» та Б. І. Олійника «Ода музиці».

Міністерство культури України також відзначило грамотами за визначні заслуги в галузі перекладознавства доцента кафедри перекладознавства і контрастивної лінгвістики імені Григорія Кочура, члена Наукового товариства імені Шевченка, автора монографії «Історія українського перекладознавства XX сторіччя» та монументальної бібліографії «Українське перекладознавство XX сторіччя» – Тараса Шмігера й українського поета, перекладача, члена НСПУ та Національної спілки журналістів України – Василя Лящука. Викладачі та студенти нашої кафедри від імені завідувача кафедри, професора Роксолани Зорівчак і всіх працівників кафедри висловили свої найщиріші вітання лауреату та мінорантам: «Із сонця й вітру, із роси й води!».

У такій теплій атмосфері дійшла до завершення наша подорож у часі до Григорія Порфирівича, подорож, яка назавжди залишила в наших серцях теплі спогади та зачудування Генієм, тією мужністю, з якою він долав «дні здичавіння й приниження», тією любов'ю, якою він горів до Слова. І хоч наша мандрівка завершилась, усе лише починається, адже, перефразовуючи слова Івана Франка, ми підеш у мандрівку життя з Кочурового духа печаттю.

*Марія Кравцова,
асистент кафедри
перекладознавства і контрастивної
лінгвістики імені Григорія Кочура*

Слово про Друга – Героя України Ігоря Костенка

«...Небесна сотня білих журавлів,
Душа яких летить під небесами.
Ніхто із вас вмирати не хотів,
Хай вічна пам'ять лишиться за вами»

Богдан Пісний

Хто такий Ігор Костенко? Людина, Герой, Патріот, ідея якого житиме вічно! Ще рік тому я й гадки не мав, що називатиму Ігоря Костенка – Героєм України. Студент-географ, який працював спортивним журналістом, мріяв про електростанцію, дописував і дописував в українську Вікіпедію і безмежно любив Україну. Таким його знають тепер. Таким його запам'ятали. Таким образ Ігоря залишиться у пам'яті кожного», – говорить про Ігоря Андрій Сеньків. Але тоді, у листопаді-лютому, на Майдані ніхто не думав про героїзм, ніхто не дивився один на одного як на героя, а всі думали про перемогу, перемогу над злом, а Ігор знав що для цього потрібно.

Майбутній Герой України народився в селі Зубрець, Бучацького району, Тернопільської області 31 грудня 1991 року. Закінчив Бучацький колегіум ім. Святого Йосафата і 2009 року вступив на І курс географічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка за напрямом «Менеджмент».

2013 року Ігор Костенко отримав диплом бакалавра за напрямом підготовки «Менеджмент» та кваліфікацію бакалавра з менеджменту, менеджер-адміністратор. Цього ж року вступив до магістратури.

Під час революційних подій Ігор був завжди попереду і його сміливість вражала. Варто тільки згадати випадок, коли до нього і його побратимів у ніч розгону студентів напад наряд «беркута» біля профспілок, та він не відступив ні на крок. Завжди брав ініціативу у свої руки, коли інші думали що робити далі. «Скільки в нього було травм у січні після бою на Грушевського, навіть складно собі уявити. А скільки людей сьогодні залишилися живими завдяки йому, завдяки героям Небесної Сотні», – ділиться Андрій Лозинський.

«Хоробрість, патріотизм і нескореність – це ті слова, які найповніше характеризують Ігоря. Він не боявся нічого, любив ризикувати. Він міг до хрипоті в голосі захищати Україну, українців і українське. Ніколи не здавався: коли в пересічної людини опускалися руки, у Коса (так його називали друзі) вони лише піднімалися. Вічний двигун наче був десь усередині. Вічний рух і ні хвилини на перепочинок! Завжди кудись біг і поспішав, витискав із кожного дня повний максимум, робив стільки, скільки дозволяли 24 години доби. Енергійний, сповнений сил і життя. Безліч ідей, які народжувалися в нього в голові, викликали посмішку, подив і повагу. Бувало різне. Але мріяв. Мріяв і думав, будував плани та покроково знав, як їх втілити в життя», – розповідає Андрій.

Четвер, 20 лютого 2014 року, навіки закарбується в нашої пам'яті. «Костенко був одним із тих, хто завжди йшов уперед, не оглядаючись назад. Цілеспрямований, упевнений і впертий. Впертий у досягненні своєї мети. Й ось тепер, коли до цілі лише рукою подати (ідеться про спортивний сайт), коли наша спільна мета стає реальністю, коли нарешті ми досягли того, про що мріяли, Коса немає. Замість спільної радості – величезний біль», – із сумом говорить однокурсник.

Ігор був убитий 20 лютого 2014 року під час протистояння на вулиці Інститутській у Києві, у районі Жовтневого Палацу. Похований у селі Зубрець Бучацького району, Тернопільської області.

Згідно з рішенням Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка аудиторії №7 географічного факультету присвоєно ім'я Героя України Ігоря Костенка.

За свої неповні 23 він багато чого встиг. Бо спішив, без зайвої метушні й кумедного поспіху. Він спішив, та людей не смішив. Скоріше викликав повагу. Мріяв про сильну Українську державу, мріяв славетним козацтвом і подвигами ОУН. Він любив Україну настільки, що віддав за неї життя. Любив, видно, більше за себе. Ділом, а не словом...

За версією засновника Вікіпедії Джиммі Вейлза, Ігор Костенко став кращим вікіпедистом 2014 року у світі. Про присудження Ігореві Костенку цієї відзнаки оголосили на церемонії закриття Вікіманії в Лондоні – щорічної конференції, яка збирає дописувачів з усього світу.

Вейлз зазначив, що історія Ігоря Костенка справила на нього глибоке враження, тому він вирішив вручити цю нагороду саме українцеві. «Крім того, ця нагорода є оцінкою вікіспільнотою великого внеску Ігоря до Вікіпедії, активної популяризації ним Вікіпедії в соціальних мережах і обстоювання ним громадянської позиції ненавистливими методами», – зауважив він.

Нагорода «Вікіпедист року» присуджується за найбільші досягнення редакторів і авторів он-лайн-видання. Ігор активно дописував до української Вікіпедії – за два з половиною роки понад 280 статей і зробив більше 1600 правок. Також займався популяризацією редагування української Вікіпедії в соціальних мережах через групу кореспондентів Української Вікіпедії в Facebook, яку він створив і адміністрував.

Костенко став першим українцем, який отримав цю нагороду...

Наш Герой також брав активну участь у громадському житті географічного факультету, захоплювався спортом, був учасником фан-руху ФК «Карпати» Львів.

Працював журналістом Інтернет-видання «Спортивналітика».

Ігоря Костенка визнано кращим освітнянином року за версією Всеукраїнського

громадсько-політичного тижневика «Освіта». Ігор Костенко став лауреатом відзнаки «У твоєму імені живу» за «самопожертву в ім'я України» (посмертно).

«Пам'ятаєте історію про кулю в лоб? Розкажу вам свою передісторію...нашу передісторію, яка ніяк не дає мені спокою... Майдан. Початок грудня. Цифровий годинник на Профспілках показує о пів на 5 ранку. 5 студентів географічного факультету ЛНУ ім. Івана Франка стоять біля сцени, гріються, підтанцювуючи. Я стою крайня і розумію, що до нас хтось їде, але не можу розібрати хто, бо якесь незрозуміле світло сліпить очі. Постає наближається і тут стає видно, що то сам пан Яценюк у супроводі оператора, який усе фільмує...

Підходить до нас і починає запитувати, чи все в нас добре і хто відповідає за нас, дівчат. Потім бачить, що серед нас є хлопець і тоді вже до нього: «То ви, так? Ви відповідаєте за них?» А ми, відсмішкуючись, ствердно киваємо головою, додаючи, що у нас найкращі захисники! Яценюк бажає щасливо залишатись, тисне всім руку і йде, разом зі своїм оператором...

У нас всіх, на мить, звісно, виникло, оте «що це було?», але якось одразу й забулося. Забулося, і не згадалося б, якби... Якби не 20 лютого і Ваше, пане Яценюк, «куля в лоб».

У мене тільки одне запитання до Вас... Ви пам'ятаєте того хлопця, якому тиснули руку? Не пам'ятаєте? А передивіться відео. Так-так, те відео, що знімали для Вас і тоді зрозумієте, що тиснули руку нашому Герою! Нашому Ігорку! Згадайте! Хай Його образ, як і образи кожного з Небесної Сотні буде завжди перед Вашими очима (та, власне, не тільки Вашими). Щоб не забували заради чого вони поклали свою «душу і тіло». Не заради кого, а заради чого!

Яким був Ігор Костенко? Лицарем він був! Лицарем. Безстрашним лицарем. І, не побоююсь цього слова, – справжнім Патріотом. Не на словах, як дехто, «а в діях і зверненнях». Він просто діяв. Без зайвих слів. І «в такі здіймався першим». І очі. У нього такі світлі очі, які мені здавалися, чомусь, завжди сумними, не зважаючи на його одвічну застиглу усмішку. Але, може, вони не були сумні, вони були просто глибокі?

Слава тобі, Кос! Навіки слава!», – ділиться однокурсниця Віра Пасішнюк.

Ігор Костенко був захисником, стояв за Правду, не боявся нікого і не гучними фразами, а діями довів свою відданість. Скільки вже встиг зробити, а скільки ще міг! Своє життя віддав він за Україну. Світла пам'ять Тобі, Герою!

Андрій Сеньків,
Віра Пасішнюк,
Тарас Кляпчук

Один із...

Сергій Кемський

Спогади друзів

Олександр Сорба,
друг дитинства, земляк:

Сергій дуже любив життя! Я підозрюю, що давалось це йому нелегко, адже на його не довгий вік випало чимало випробувань, друзі про це знають, і деколи здавалось, що терпіти вже несила... Але щось надломлене в його душі щоразу зросталося і вибухало новим фонтаном оптимізму та людинолюбства. Він дійсно любив людей і це давало йому силу! При цьому люди були цікаві йому не як предмет для споглядання і відстороненого аналізу. Кожна людина, навіть ті, з ким він був ледве знайомий, ставала йому близькою та небайдужою. Просто інакше Сергій не міг, інакше він би зрадив самому собі. Така була особливість його природи.

Саме тому я, не потребуючи підтверджень, точно знав, що Сергій був на Майдані від першого дня. Не заради слави чи пошанування, не задля перспективної кар'єри громадського діяча чи-то політика (він не був членом жодної партії чи громадського об'єднання, така була його принципова позиція), йому насправді було боляче за несправедливість і безчестя, злиденність, у яких живуть невинні люди.

Не кожна людина здатна мислити, не кожному дано вірити, і зовсім рідкісним талантом можна вважати поєднання цих двох умінь. Сергій володів цим даром, він міг повірити в неможливе, руйнуючи щент нездоланну стіну життєвих розчарувань і зневіреності, які часто панують над світлим головами інтелектуалів, водночас чітко пророкуючи перспективи та безпеки, засоби й механізми досягнення цілей. Такий його дар не став, як це часто буває, предметом для егоїстичного самолюбства – епідемічна хвороба нашої інтелігенції – а був покликанням, обов'язком і відповідальністю Сергія перед людьми та людиною в собі. Насправді Сергій мав живий і щирий інтерес до життя, його цікавило абсолютно все: від житлових кооперативів Швеції до новітніх підходів у педагогіці, і все це він розглядав як перспективний досвід для розвитку українського суспільства, наполегливо ініціюючи експертне обговорення та суспільний дискурс у спеціалізованих виданнях і соціальних мережах. На все в нього була своя точка зору і він готовий був обстоювати її за всяку ціну...

Упевнений, що Сергій міг би зробити кар'єру, якби присвятив себе служінню власному імені, однак він обрав набагато вартіснішу та непомірно складнішу ціль – понад усе він прагнув залишатися людиною. Він був достатньо чесною та сміливою (хтось скаже незважливою) людиною, аби відкрито протестувати проти зазіхань будь-кого на це Богом дане йому право. Що ж Сергій Кемський назавжди залишився людиною, він заплатив свою ціну!

Як заплатили їй і всі ті, хто знав і любив Сергія, понад усе – його батьки. На похоронах я дивився у скам'яніле обличчя його батька та спустошені горем і слізьми очі матері. І ті дві емоції змагались за місце в моїй душі: глибокий сум за злочинно обірване молоде життя – втрата для кожного з нас і гнів перед тими, хто своїм боягузством, відчаєм чи-то закостенілістю може знецінити та змарнувати цю жертву.

Сергій вірив у людей і знав, що ми зможемо!

Оксана Зельман,
одногрупниця Сергія:

Є таке відчуття, не знаю слова, котре б передало його назву. Це суміш глибокого суму, печучого жалю та гордості. Величезна шана і безмірна, безкрайня подяка тобі, Сергію! І я пишаюся, що знала Тебе!

Яким я пам'ятаю Сергія? Добра, приємна, щира посмішка. Розумний, тямущий, чуйний хлопча. Світла людина. Таких любить Бог. Він їх кличе до себе швидше за інших. Вони дуже потрібні йому ТАМ.

До тих, хто не знав Сергія, та й до всіх нас, хто його знав, хочу донести його слова. Вони багато скажуть про людину, котра не схилилась перед жодним політиком, не була прихильником ніякої політичної сили чи партії. І вони дадуть не лише

уявлення того, яким він був. Вони донесуть те, що він хотів сказати нам: «...об'єднуватись потрібно навколо принципів, а не особистостей». (Сергій Кемський. Чуєш, Майдане? // Українська правда. Четвер, 19 грудня 2013)

Світ такий гарний! Цього разу весна пахне не талим снігом, і навіть не ранніми квітами. Це воля. Це її запах у повітрі. Тому ти пішов, а ми живемо. Бо нам тут, на землі, ще треба пройти життя-школу, виправити свої недоліки, витравити страхи, багато чого ще зрозуміти для того, щоб стати гідним тебе. Знаю, ти все бачиш. Ти віддав життя для того, щоб ми, наші діти, внуки, правнуки мали вільну країну.

У цей час, як я пишу ці рядки, ти, Сергію, уже напевно є на одній зі своїх найважливіших зустрічей. Упевнена, там тобі дуже раді. Там тобою пишаються Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка... Ти гідно та впевнено стаєш поміж ними на варті, разом із НЕБЕСНОЮ СОТНЕЮ.

Героям слава!

Оксана Макух,
одногрупниця Сергія:

Прикро, що за життя ми так мало ділилися позитивом із ближніми, говоримо добрі слова, підтримуємо... У ці важкі для кожного з нас хвилини ми усвідомлюємо сенс власного існування, особистого покликання, місії. Ми розуміємо гіркоту реальності, але не розуміємо, проте хочемо, майбутнього. Обставини сьогодення змусили нас «виросли», зробили сильнішими, розумнішими, стійкішими. Але ж якою ціною ми здобули цей досвід!!! Якою ціною ми здобуємо можливість «бути»!!!

Думки, спогади, реальність, запитання, події – усе переплелось. Так важко класти на папір слова, які хочеться прокричати на весь голос: чому? Чому так швидко закінчився земний шлях наших Героїв, серед яких Людина світла і тепла – Сергій Кемський.

Пригадую, як Сергій приєднався до нашої групи, пригадую допитливий погляд, щирі усмішки, позитив, який ішов від нього. Його любили всі: одногрупники, друзі, викладачі. У пам'яті назавжди закарбувалися моменти безтурботних студентських років. Уже тоді, ми, майбутні політологи, включалися в активне громадське життя, вели дискусії, здобували практичний досвід, робили висновки. Уже тоді ми усвідомлювали, що майбутнє буде пов'язане з ризиками, але передбачити, що з такими... не міг ніхто.

Після навчання дороги кожного з нас розійшлися, але ми спілкувалися й надалі. Сергій поїхав до столиці. Уже тут він зростав як фахівець, звідси доносив свої думки до людей, робив усе, аби його почули. Часто, «спілкуючись у мережі», Сергій ділився новими напрацюваннями, ідеями. Він завжди вмів розуміти й цінувати людей, підтримувати добрим словом, порадою, був оптимістом і цим заряджав оточуючих.

Як важко сьогодні усвідомлювати, що земний шлях Серія обірвався так швидко і так боляче. Людська пам'ять є безцінним даром, який завжди допомагатиме повертатися нам до Сергія, до його нездійснених задумів, до його мрій.

Олександра Сорокопуд,
одногрупниця Сергія:

Він приєднався до нашої групи пізніше за інших, повернувся до навчання з академвідпустки, яку довелося взяти через життєві обставини, що виявилися сильнішими за нього. Моє перше враження було як про чужизця – хлопець із Керчі, старший, чомусь дуже запам'яталася його незмінна посмішка. Сергій у властивій йому манері так легко і делікатно вибалансовував наші гострі кути, і, не входячи до жодної із тусовок чи міні-груп, належав до кожної, ми мали його за свого... Оце відчуття «за свого» складно пояснити – ми його просто приймали... Наступна наша зустріч відбулась на Майдані – похапцем, просто однієї вечірньої наради помітила його очі... Після наради Сергій підійшов. Ми мало говорили, була спільна мовчанка, ніби все і без слів зрозуміло, і чого ми тут, і чого саме на Громадському секторі перетнулися, і що там із Майданом... Ми так були зайняті світом довкола, чи радше я, що так і не спитала, як він, де живе... Та зустріч мені якось автоматично відкладалась до «мирного часу», коли можна буде поспілкуватись про життя... Та такі хлопці не чекають, як видно, до якогось там «потім»... То була наша остання зустріч... Я втекла на зібрання робочої групи «Громадського сектору» Майдану... Куди побіг Сергій – не знаю, він, як і раніше, був свій зі всіма, та не належав до жодної з тусовок повністю... Мав свій простір і ним ділився з нами... Я не пам'ятаю, як дізналась, що він загинув... здається, хтось із одногрупників написав у Фб, але я не вірила, попри очевидні коментарі, і не хотіла відкривати списку... Не хотіла знати, хто там може бути ще... Потім був похорон, дякую хлопцям, які були поруч, із вами особливо по теплому було прощатись із Сергієм. Таке враження, що все, як колись, навіть жарти і коментарі, як у добрі студентські часи, тільки тоді ми не знали, кому і що приготувала доля. І що першого з нас ховатимемо так скоро і що ця доля – Сергієва... В окремі моменти було відчуття, що ми не на похороні, і що Сергій з нами, і що все це – нереальне... Коли повернулись із цвинтаря – Коростень позбавив себе Леніна – а Віктор Янукович втік зі столиці... Та це в нас, у живих, такі події наповнені сенсом, а в Небесній Сотні відтепер своє завдання – вартувати двері Честі та Совісті... А ще Сергій хотів, щоб ми почули – маємо роботу, впроваджувати ті принципи, які мають у собі дух змін і здатні стати основою для нової української системи політики...

Христина Поліщук,
одногрупниця Сергія:

У його очах завжди світилися вогники ширості й усмішки. Такі очі найчастіше бувають у маленьких дітей. Та й зросту він був невисокого – худенький, в'юнкий, завжди швидко ходив і з усіма з легкістю спілкувався. З одного боку, за паспортом – дорослий, а з другого – у душі – дитяча відкритість. Навчання йому давалось досить легко – за ним на сесії ніколи не числилися прогули чи «хвости». А потім був випуск і більше нам не довелося, на превеликий жаль, зустрітись. У страшний день розстрілу Героїв Небесної сотні в Інтернеті почали з'являтися списки загиблих. Чому мене потягнуло їх почитати – не знаю, мабуть, це – інтуїція. Виникло бажання перевірити, чи нема там когось із моїх знайомих. Я тоді думала про львівських... Перша десятка імен минула – Слава Богу, нема. А в другій знайшлося знайоме прізвище: Кемський Сергій, 1980 р.н., Керч. Вирвалося «О, Боже!». Спочатку не вірилося, думала: може, помилка, може, співпадіння. Швидко відкрила його профіль у Фейсбуку, але там уже френди вивісили некрологи... Це – жахливо. Не доведи, Боже, нікому подібне пережити. Висловлюю глибокі співчуття батькам і родині Сергія. Знаю, що сьогодні їх навряд чи втішать слова про те, що він загинув, як справжній Патріот, справжній Герой. Хоча, поза всяким сумнівом, це – так. Не буду говорити і про те, що важливо, аби ця кривава жертва не пройшла намарне й ніхто не спекулював на смерті українців. Про це багато говорять із телеекрану... Швидше, хочу сказати, що смерті в Новому завіті – не існує, бо «хто вірує у Мене – той має життя вічне». І всі ми ще зустрінемося з героями Небесної сотні у Вічності. Але вони там швидше від нас. Дивлячись з Небес на Землю, вони, і, зокрема, Сергій, очевидно, хотіли б, щоб наше земне життя було гідним того, аби ми колись приєдналися до них у раю. Тепер Небесне воїнство захисника Києва головного Архистратига Михаїла поповнилось новими Ангелами – українськими героями, серед яких і Сергій. І Там уже для них не буде болю, не буде сліз, а лише Божа винагорода за мученицьку смерть тут, на землі. За правду, за любов, за справедливість... Вічна пам'ять...

Світлина зі сайту: <http://nebesnasotnya.com>

«Ти не будеш один...»

Роздум про книгу «Кухні мого покоління» Богдана Сольчаника

«Світ – це крихітна скрипка,
і вона грає тільки для тебе...»

Нещодавно, перечитуючи щоденники Григора Тютюнника, натрапив на таке (подаю у власному перекладі): «На нашій планеті є тільки два людських права, на які ніхто з найбільш віртуозних суесловів і падунок не сміє замахнутися – це право – народитися і право – померти» (запис від 4 липня 1959 р.). Однак життя буває таким непередбачуваним, що *volens polens*, а дає нам підстави опонувати великому українському повістяреві: його афористизований занотований здогад, як ледь чи не кожна зафіксована на папір чи на інші носії думка, легкома спростовує усядисуща реальність.

В усі епохи, за всяких суспільних і державних формацій людина була радше засобом, об'єктом цивілізування, поступу і, на нестерпний жаль, лише вряди-годи безпосереднім учасником, суб'єктом, творцем власної екзистенції. Високі духом, натхненні вигадливими, інколи найнесподіванішими ідеалами й фантомно-ілюзійними мрійками, великі та малі «мужі» всіх знаних і незнаних заокраїн планети Земля задля високих або й цинічно-нищих замрій, святощів, цілей легковажно використовували таланти, можливості, долі й життя своїх сучасників. Самопожертва на жертвенність та висока честь для кожної людини, представника того чи іншого народу, – загинути за високі національні чи загальнолюдські ідеї й ідеали, дуже часто заманливо захвалюють як вияв глибокого патріотизму й героїзму в ім'я величного, світлого майбутнього, що з часом утрадиційнюється як один із найнеспростовніших маніпулятивних концептів, які фатально заворожують людську істоту.

Упродовж 2014 р. за європейський вектор розвитку української національної держави сплачено близько півтора сотень життів новочасних державотворчих звитящів, героїв Небесної Сотні, під час Революції Гідності, а після втечі владного криміналітету тисячами безневинних жертв безглуздої російсько-української війни на Донбасі й Луганщині. Тож навряд чи Григор Тютюнник мав рацію, наївно нотуючи замолоду в щоденнику думку щодо двох природних прав кожної людини – народитися й померти, на які, мовляв, ніхто не здатен посягнути...

Під час протестних акцій на Майдані Незалежності супроти мафіозно-бандитської владної олігархії в Україні від снайперської кулі знайшов смерть і колишній випускник історичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка, викладач Українського католицького університету, громадський діяч і, як виявилось згодом, поет Богдан Сольчаник. На зламі літа та осені завдяки старанням близьких людей (зокрема, нареченої Марії Погорілко) і друзів до українського читача прийшла ошатно видана посмертна поетична збірка Богдана Сольчаника «Кухні мого покоління», що стала своєрідним лірико-філософським заповітом Героя Небесної сотні, свідченням права на життя бодай у записаних словах, навіть у супереч фатально-безглузді смерті.

Звісно, я більш ніж переконаний у тому, що Богдан Сольчаник, як і мільярди його ровесників, не прагнув смерті, а навпаки всім еством хотів насолоджуватися невичерпними щедротами буття. Він-бо був справжнім філософом-життєлюбом, повнокровною особистістю, людиною ініціативи, динаміки, дії, мандрівником, шукачем незабутньої романтичної

Тільки любов
посміхається
так, що спинається
світ...

емоції, вражень, пригод, відкривачем значливих сенсів людського буття. У нього не було часу на думки про смерть – він увесь по-молодечому запернув у життєву коловерт, намагаючись поскрізь відчитувати безмір смислів і готуючи себе до високої місії одного з організаторів усеземної, уселюдської гармонії. На жаль, фатум розсудив по-своєму... – і нам залишається вилловлювати Богданів голос у надрукованих словах його віршів або в спогадах його рідних, друзів і колег.

Поетичний збірник «Кухні мого покоління» – це наче ліричний етюдник, наче цикл ескізів-заготовок до майбутнього великого полотна, а одночасно затамовано-щемлива (і,

вочевидь, добре приховувана від рідних і близьких) лірична сповідь. Усе у книжці доладно, із любов'ю скомпоновано – формат, обкладинка, преамбула-анотація, вступик одного з найближчих друзів Олександра Неберикута («Друзі не вмирають...») і тематичний розподіл поетичних циклів. Книгу, можливо, дехто потлумачить як таку собі данину шани близькій людині, але вона насамперед є ще й свідченням глибокого та неповторного світу нашого сучасника, який, мовляв, як і всі, поряд із нами коротав свій вік – дихав, їв, пив, жартував, сміявся, іронізував, сумнівався, діяв, ображався, прагнув досягти щастя й ошасливував інших, а його сучасники, як буває зазвичай, навіть і не здогадувалися, що ось ота звична для нас людина заховувала в собі щось більше, ніж дано було нам відчутти і зрозуміти.

Богдан Сольчаник був, очевидно, людиною зичливою, добродушним другом, полюбляв дружні посиденьки і мандрівки, «ніколи не ховався від життя в мушлях гамірних аудиторій

й онімилых бібліотечних залах», як стверджує О. Неберикут, а проте, «суворо боронив свою самість» (цит. за книгою «Кухні мого покоління», с. 5). Ось чому про його пристрасть до укладання думок у поетичні рядки знало небагато людей, незважаючи на те, що вражав рідних, колег і друзів провокативною відвертістю, принциповою прямоотою і запальною пристрасністю у сприйнятті й потрактуванні вичитаного, побаченого, почутого. Був людиною із камертоном у душі, захоплювався і захоплював інших, але не намагався вдавати з себе простака простаковича, хлопця-відкрий душу, був застережливо-обережним, не мав наміру знуджувати когось своїми потаємними інтимними роздумами, здогадами, талантами. Тож і писання віршів для нього було радше розмисловою вправою, глибоко особистісним прихистком для душі, засобом концентрації, медитаційним самозаспокоювальним сеансом, утечею від бентежно-хаотизованого сум'яття аритмічної повсякденності. Він скромно міг би підтакнути словам Поль Валері: «Ніхто нікого не зобов'язаний читати...»

А ми, а ми
Нам залишаються
лиш сні
небаченого світу
відголоски
Про час, що манить
Нашою відсутністю...

Якщо поезію сприймати як життя у його щохвиливі неповторності та органічності, то я неоднораз переконувався, що не кожному у віршуванні таланить досягнути премудрості природного звучання поетичного слова. Богдан Сольчаник володів даром спонтанно-експромтного творення. Більшість його віршів – це наче принагідні фіксації болісних роздумів або передчуттів автора, спроби артикулювати, увібати в слово те, що «просто розпирало зсередини», як він сам зізнається у ліризований прозовій мініатюрі «Пам'ятаю...» (с. 14). Він добре усвідомлював ефемерну, проминальну людську природу й намагався фіксувати все, що йому боліло, пронизувало душу. Хоча укладачі книжки згрупували вірші в тематичний трикутник особистісної, суспільної та любовної лірики, однак усі його вірші наелектризовані наскрізно інтимізовано-проникливою самосповідальністю ліричного героя – «кому світ в печінки вгризається», який ставить до світу і сучасників безліч діткливих, інколи незручних запитань, як-от: «– Хто забув, а тепер пригадає / – Хто ніколи не знав, та шукав завжди / – Хто утратив давно, але вірить ще / (– Хто повірив, але розчарований) / – Хто боровся із власним відчаєм у безодню пустки потрапивши... Замакітрену взявши в руки голову («Запитання до ПОРИ!», с. 12). Ота замакітрена вирівнем думок голова є своєрідним лейтмотивним символом поетичного амплуа Богдана Сольчаника. Ліричний герой його віршів пройнятий болісним несупокоем за людину і світ, перебуває в постійних пошуках відповідей на тисячі проклятих запитань про сенс людського буття під рефренний подзвін фатальних присудів, розчарованих самовироків, резюмувань, самоокреслень тощо: «І нас, і вас / більш не чекатиме ніхто, / Ми вже не створюємо приводів, / щоби прощатись. / Як той Онурій чи Франциск / розідемося по своїх пустелях, / знайдемо всесвіт у стінах келій. / Світ не для нас... / Світ не для нас ...» (останній рефрен звучить наче відгомін слова *nevermore* із вірша Едгара По «Крук»); «А ми, а ми / Нам залишаються лиш сні / небаченого світу відголоски / Про час,

що манить / Нашою відсутністю...» (с. 30); «Я – землі перехрестя стежок, / Я та зірка, що є найближче, / Я той сон, що його ніяк не згадати, / Я знайшов те, чого ще ніхто не знайшов, / Я вже знаю дорогу, я знаю, де потрібно шукати / І це ти мене / Не спитавшись назвав «Абищо»? / Ні, для тебе я таки «Неабищо»! / Добре, добре! Гаразд. / То питаю тепер я: «ти – хто?» / Та кажу ж я Вам «Неабищо!» / Тільки вітер не за плечима, / А лише по кишенях свище. / Ні кола, ні двора, / Ні любові життя. / Цілий світ / Лиш велике для мене грище. / Поки в світі шукав я своє не знати Що / Став для всіх звичайним собі «Абищо» (с. 45).

Поет Сольчаник намагається перевідкривати та витлумачувати для себе та світу таємниці кохання і «красу, що вбиває», бо, як читаємо у вірші «Любов»: «Тільки любов посміхається / Так, що спинається світ...» (с. 50). І серед його любовної лірики є справжні шедеври такі, як вірші «Розмова старої і молодої жінки», «Я чоловік і моє життя це дорога», а також вірш «Чому Вона йде»: «Чому нас постійно / тягне до жінок, / яких ми не можемо втримати? / Чому, коли така жінка / пускає нас до себе, ми зупиняємось, / засинаємо у неї на грудях, / забуваємо дзвонити друзям? / Чому, коли Вона йде, / ми просимо хоча б зрідка зустрітись, / багато п'ємо, збираємося у мандри, перетворюємось на мавп? / Чому ми виявляємося / не вартими тих жінок, / які нам повірили?» (с. 72).

І нас, і вас
більш не чекатиме
ніхто,
ми вже не створюємо
приводів,
щоби прощатись.

Словом, усі його вірші (а їх у збірочці всього тридцять один) пройняті незагойною «тугою дороги», «тугою життя», «тугою за розумінням світу» і безнастанним пошуком смислу («прагнення віднайти цілість») людського життя у Всесвіті. Слово його поезії ваговите, просякнуте глибокою філософічною медитативністю та мудрістю (чи не тому сам і пише: «Я б на папері / Малював опори / Під кожним словом / Кожним знаком пунктуації / Аби його не розірвало море / Тих пристрастей / Що я в словах означую...» (с. 34)). У поетичній книзі Героя України Богдана Сольчаника кожен відшукає для себе співзвучні мотиви й акорди незглибної партитури людського духу. Адже він «писав поему про подвиг, якого не було», але, на жаль, снайперська куля не дала йому її, оту розкішну поему життя, дописати...

Юрій Горблянський

Тетяна Самотий: «Магнітом тягне не війна, а люди, яких там зустріла»

За кілька днів після повернення однієї львівської журналістки із зони АТО ми телефоном домовилися про інтерв'ю. Відклавши слухавку, впіймала себе на думці, що востаннє, коли ми бачилися з нею «на каві», я не серйозно сприйняла слова про те, що вона планує поїхати на Схід. Тоді ми попередньо узгоджували, що при зустрічі не говоритимемо про війну. Цього разу – навпаки. Мене цікавили її особисті спостереження, емоції та враження від почутого й побаченого на кордоні визволеної Луганської області зі самопроголошеними незаконними утвореннями. Разом із волонтерами львівської «Самооборони» Тетяна за 18 годин пододала 600 км передової: Сватово, Новоайдар, Лисичанськ, Щасття, Северодонецьк, Старобельцево... Луганську ТЕС.

Про те, що відчуває журналістка, жінка, мама, знаючи, що ворог – сепаратисти та проросійські бандформування – на відстані півтора кілометра, та якою є війна зблизка, ми говорили з випускницею факультету журналістики нашого Університету Тетяною Самотий.

– Таню, чому Ти вирішила поїхати на передову? Це ж не було журналістським завданням, навпаки – Ти «вибивала» і відрядження в зону АТО в редакції, і місце у волонтерському бусі...

– Поїхала, бо здали нерви... Просто сидіти вдома й спостерігати більше не було сили. Тут тобі тепло, а там – війна. Щодня знайомишся з хлопцями, які на ротації. Одні виїжджають до зони бойових дій, інші – повертаються до Львова. Ти розмовляєш з ними, береш інтерв'ю і вони автоматично стають

для тебе дуже близькими людьми. Ти співучасник їхньої долі, бо вони – розповідають, а ти – пишеш.

– Ти поїхала на війну, бо здали нерви?

– Так. Те, що ти чуєш з перших уст від наших військових, і те, що публікують ЗМІ, часом суттєво відрізняється. Ти розумієш, що не все, що тобі показує «тб-картинка», є об'єктивним, ситуацію максимально нагнітає паніка в соціальних мережах. Я – журналіст. У нас, в Україні, – війна. Я розумію, що це ніколи більше не повториться, і, якщо я сьогодні туди не поїду, втрачу унікальний матеріал. Війна – тут і зараз! Діяти треба негайно! Особисто для себе хотіла пересвідчитися, чи там насправді все так трагічно, чи аж так наша армія слабка, як про неї розповідали, чи справді військове керівництво аж настільки недолуге.

– Професійна цікавість до унікальності моменту перемогла почуття самозбереження? Або ж вдома Ти залишила донечку дошкільного віку. Тобі було не страшно?

– За неї? Ні! Вона залишалася із татом... Чоловіка два тижні готувала до того, що їду в Луганськ. Батькам ми нічого не сказали, щоб не хвилювалися.

– Тобі було страшно? Ти – раціональна, розважлива жінка і, мабуть, розуміла, що там немає жодних гарантій безпеки?

– Марта Геллхорн, дружина Хемінгуей, теж була жінкою і все життя їздила по війнах. Чому не їхати? Боятися, що в'ють? Адже можна вийти з хати, власти у відкритий каналізаційний люк і загинути, якщо така твоя доля. Страшно – це коли у тебе завжди перед

очима обличчя тих, кого вже немає на світі. Страшно щодня писати про похорони наших хлопців, про те, що вдовою залишилася його дружина, а сиротами діти, що загинув єдиний син... Перший загиблий яворівської 24 бригади, а потім – перший загиблий зі Закарпаття, перший із Прикарпаття, чи перший тернополянин. А потім вже не по одному, а десятками... Вони зі світлин тобі усміхаються, ти фіксуєш їхні імена, прізвища, дату й місце загибелі. Пам'ятаю, коли на Майдані загинув перший львів'янин – Юрій Вербицький, ми присвятили сторінку його пам'яті. Ось так хотілося про кожного нашого бійця написати, аби люди знали, аби пам'ятали, аби шанували. Але загиблих так багато... Фізично не встигаєш, намагаєшся бодай коротеньку інформацію про героя помістити. І вони залишаються у твоїй голові. Я пам'ятаю кожного, про кого писала. Бійці, які загинули, захищаючи наш із вами спокій, – красиві, молоді, хтось ще дітей «не народив»,

«Війна робить з чоловіків або воїнів, або дезертирів».

не встиг... а їх самих уже немає... Але мене «штовхнули» на Схід не мертві, а живі. Розумієш, до війни ці хлопці мені були не потрібні, не цікаві як герої журналістських матеріалів. Упевнена, що за інших обставин я б ніколи на них не звернула уваги. А зараз у мене за кожного з них серце болить...

– Якою Ти уявляла собі війну? Що ти очікувала, а що реально побачила?

– Я очікувала цілковиту катастрофу, чорну біду. Я думала, що побачу солдатів голих, босих, голодних, нещасних обдертих, занепадлих духом і вкрай морально розбитих. Це те, до чого я себе готувала й хотіла якось їх підтримати, підбадьорити. Що ж я насправді застала... Здорову атмосферу, упевнених і сміливих чоловіків, які розуміють, що вони роблять і для чого. Там усе чітко: є чорне і біле, є життя і смерть, а за кілька кілометрів – ворог... Немає часу на інтриги, піари, свинство. Вони вміють цінувати життя, бо кожен день може бути останнім. У зоні АТО вони стали справжніми людьми. Ця війна не змінює людей, вона показує, хто вони насправді. А там треба бути порядним, любити рідну землю, пам'ятати про своїх дітей і навчитися добре володіти зброєю. І все. Тоді ти – кіборг. Тож військові на передовій для мене всі кіборги.

– У своєму блозі Ти писала, що АТО стало для тебе терапією. Від чого саме ця поїздка Тебе «вилікувала»?

– У березні-квітні я боялася, як і всі в Україні, повномасштабного вторгнення. Був страх, що війна охопить всю країну. Зараз ми маємо армію, патріотів незламного духу, які навчилися воювати. Тепер мені спокійно, бо я впевнена, що є кому захищати Україну. Я їх бачила, особисто познайомилася з ними.

– Тобто, доки не пересвідчилася і на власні очі не побачила нашу армію, Ти готувалася до найгіршого розвитку подій?

– Розумієш, я виросла у військовому містечку. Відтак, знаю армію зі середини, без прикрас. Бачила, як від початку нашої незалежності її роками руйнували. Усе, що там було

цінного, – розікрали, все, що не можна було фізично винести, – нищили. Геть занехали поняття «честь офіцера». Ми ж розуміємо, що супергерої, суперкомандири не з'являються на по-рожньому місці. І за десять місяців ці авгіві стайні не вичистиш. Але армія в нас є! Україні вдалося за рік одягти, взути, нагодувати, належно озброїти армію! Хоча на перший погляд вони виглядають, як цигани.

– Не зрозуміла. Чому?

– Бо кожен вояка одягнений хто в чому. Українські військові носять те, що їм привозять волонтери. Яку форму отримали, ту й носять. У когось – німецька, у когось – канадська, а ще в когось – американська форма чи ще якоїсь армії. Лише нашіти власноруч синьо-жовті шеврони, стрічки, браслети, словом, українська символіка, припасована до форми а-ля «солянка», вказує на те, що перед тобою боець саме української армії. Я не зустріла жодного бійця, який би нарікав на

«Ми насправді потребували цієї шоквої терапії. Вона багатьох із нас вивела із стану сомнамбулізму»

свою долю. Вони сповнені віри й розуміння ситуації, свідомі того, чому вони там стоять і що в них за плечима. Саме ці хлопці повернули повагу до армії і до людей у формі. Бути військовим знову стало престижно. Нині вони йдуть під акомпанемент оплесків перехожих, їм назустріч виходить півміста, усе село... Школярі мріють стати військовими, коли виростуть! Це насправді дуже круто.

– Очевидно, що в кожній ситуації є свої позитивні та негативні моменти. Але не кожен здатен побачити плюси. Що Тобі додає віри в завтрашній день?

– В АТО я їхала з вірою, а повернулася зі стовідсотковою впевненістю в те, що Україна перемаже! Приїхала натхненна й очищена. Знаєш, часом здається, що ми насправді потребували такої шоквої терапії. Вона багатьох з нас вивела зі стану сомнамбулізму. Хтось їхав на схід, хтось – на захід, а хтось за океан. Складалося таке враження, ніби в Україні нікому не було добре! І за рік усе кардинально змінилося. Українці зі зброєю в руках захи-

Після закінчення факультету журналістики з 2000 року Тетяна Самотий (дів. Сімко) у різні періоди працювала кореспондентом у газетах «Україна і час», «Молода Галичина», «За вільну Україну», «Рагуша» та низці інших, нині – власкор Інтернет-ресурсу segodnya.ua.

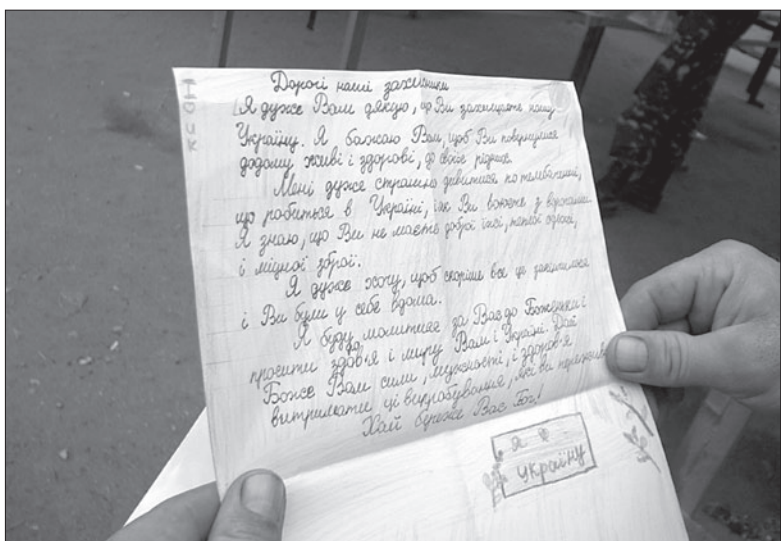
щають свою землю. Це тут, у Львові, я не раз чула думку про те, що АТО – це не наша війна, навіщо туди їхати, кого захищати, заради чого гинути. А хлопці на передовій твердо знають, що там – це наша земля і наші люди! Вони захищають українську землю, а це трохи більше, ніж квадратні кілометри території. Ось коли ще доплюсуєш до нашої землі енергію наших людей, то чітко розумієш, що нашою буде й перемога. Я особисто пересвідчилася, що катастрофи нема і панікувати немає причини. А головне, я чітко знаю, що робити тепер!

– І що нам потрібно робити?

– Об'єднатися і допомагати армії хто чим може. Волонтери везуть усе, що потрібне хлопцям на передовій. Для мене все очевидне: колись я би витрчала ці гроші на нові парфуми, а тепер знаю, куди їх віднести й кому віддати. Що маєш, тим поділися, адже нашим воїнам це більш потрібне, ніж тобі. Найлегше сидіти на дивані й стогнати, що все не так і нас «злила» влада, шукаючи крайніх і винних і не робити нічого, хоч і можеш. «Вимальовувати» статуси в соцмережі – великого розуму не потрібно. А не дати себе «злити» – це вже потребує зусиль. Це ми є господарями ситуації. Не даваймо себе «злити», допомагайте армії! Кожен повинен долучитися: хто грошима, хто часом, хто продуктами, хто технікою... Упадати в депресію – зараз найбільша помилка.

– Чому Ти так дратуєшся «тактиками» й «стратегіями» з Фейсбуку?

– На передовій ситуація така, що ти не маєш часу сидіти в соціальних мережах і описувати події, які відбуваються навколо тебе. Не хочу показувати пальцями на військових, які постійно в он-лайн, але знаю, що під час бою неможливо писати статуси в соціальних мережах. Немає ані часу, ані умов це робити, адже телефон,

Інтернет «не тягне». Потім «статуси із передової» тиражують і викликають паніку. Кожен на своєму місці повинен працювати на перемогу, а не галасувати: «нас злили» і «все пропало».

— Я розмовляла з волонтерами, вони стурбовані тим, що активність громадян знижується, хоча потреби біжців зростають. Люди втомлені. Зрозуміло, що впродовж року ті, хто забезпечував потреби Майдану, потім опікувалися ЗСУ й добровольцями. У пересічних громадян ресурси вичерпуються, психологічна втома наростає.

- Волонтери є посередниками між армією та населенням. Насправді тих, хто ще зовсім не долучився і жодним чином не допоміг військовим – набагато більше. Вони не втомлені, але й не активні. Отож, наше завдання їх розрухати.

– Яким чином?

- Найперше, треба навести лад у своїй голові. Необхідно усвідомити, що це є справжня війна і вона є нашою спільною, всеукраїнською. Вона стосується кожного, і всі повинні працювати на перемогу. Допоки ми не навчимося брати відповідальність на себе, а не перекидати на когось, доти у нас не буде ладу. Страшно спостерігати за нашими співвітчизниками, які розводять плачі. Є чоловіки, які ухиляються від свого обов'язку захищати народ і державу, є жінки, які «відправляють» своїх чоловіків до тієї ж Росії на заробітки. Бачите, йй спокійніше, що він гроші заробляє (навіть якщо він працює на

ворога!), а не вдома на повістку чекає. І це тоді, коли одинадцять їхніх односельців в АТО.

– Нині, на тлі чергової хвили призову, розгортається антимобілізаційна кампанія. Людям страшно, це зрозуміло. Рупорами цієї кампанії стали, зокрема, й наші колеги по цеху. А як ти ставишися до тих, хто шукає шляхів ухилитися від служби в армії?

– Так, війна – це страшно. І чоловікам страшно, і жінкам, і матерям, і дітям. Нашому поколінню на долю випало таке випробування. Його треба прийняти з гідністю. Мабуть я романтик, і, може, занадто захопилася війною, але приїде той час, коли вона закінчиться нашою перемогою. Ми повинні добре усвідомити – ми переможемо! Потім військові повернуться з фронту. Як ти будеш їм в очі дивитись? Що дітям своїм скажеш? Де ти був, коли вони воювали? Ховався? Так, я розумію, що гинуть кращі. Одні поляжуть на полі бою, інші повернуться героями. За нами – правда і ми переможемо! Повістка – це не смертний вирок! Цезаризм, але не кінець світу. Треба підходити до цього по-іншому. Щодоби в автотаксифрах загалом гине більше, аніж на фронті, але ж ми не перестаємо користуватися автотранспортом.

– Якщо повістка прийде твоєму чоловікові. Що робитимеш?

- Якщо йому прийде повістка, то купимо найкращу форму, і я буду молитися за нього. Іншого вибору нема. Ну, хто, як не ми повинні себе захищати? А уявімо собі, що та орда прийде сюди!

Лукавити не можна. Будьмо чесними насамперед із собою. Тут усі такі патріоти, усі люблять Україну, а коли дійде до справи, то одразу купують довідку про загострення геморою, аби ухилитися від служби в армії. Особисто для мене – це зрада України, рідної землі, свого роду. Відмова, що туди пойдуть необстріляні хлопці, які не орієнтуються на місцевості й не мають досвіду, для мене – не аргумент. Тепер вони мають навігатори, тепловізори, різну техніку.

«Українські добровольці з окупованих територій називають війну вітчизняною і стоять під синьо-жовтими прапорами»

– Часто-густо чуємо думку про те, що поки триває АТО, хай у ньому беруть участь силовики, а ось уже коли буде оголошено війну, військовий стан і тотальну мобілізацію, тоді всі мають бути готові стати на захист держави. Ти з такою позицією погоджуєшся?

– До АТО треба ставитися як до війни, зміна назви нічого кардинально, як на мене, не змінить. Треба нарешті зрозуміти, що це – війна! Не можна стояти осторонь і вдавати, що це тебе не стосується, очікуючи, що хтось цю роботу зробить за тебе. Не варто наївно сподіватись, що війна не прийде на твій поріг. Вона вже прийшла! Розумієш, не може бути так, що вчора оголосили війну, нині всім роздали форму і зброю, а завтра ми вже супер-солдати. Так не буває. Війна ж така, яка є. Вона нікому не подобається, її ніхто в нас не підтримує, але її треба прийняти. Я – не фахівець, але якщо ввести воєнний стан, тоді вся країна працюватиме на армію. Хтось цього насправді хоче? Чи, може, краще не доводити до цього стану? Тоді гарантовано ніхто не буде сидіти в кафе, не будемо ходити на свою улюблену роботу, якщо вона не стосується озброєння чи оснащення армії.

– Повернімося до теми наших військових. Донецький аеропорт став символом спротиву, а кіборги – символом нескореності та героїзму. Ти вже говорила про те, що кіборгом вважа-

*єш кожного, хто зараз на передовій.
Які вони, українські воїни?*

– Це люди високого духу зі щирими очима й душами. Та ж хлопці наші поїхали там не статуси чи нагороди заробляти, не владу захищати, там ішкурних бажань нема. Для мене вони – всі кіборги, бо переконана, якби ситуацію з аеропорту перенести в будь-яку іншу точку, то вони були б і там кіборгами. Ситуація на фронті змінюється постійно. Влітку вона була напружена під Львовиськом, Должанським, а перед тим, у травні, – в Слов'янську. Тоді ними дітей лякали, а зараз там усі спокійно, життя налагоджується. Ві- йна робить із чоловіків або воїнів, або дезертирів. У кожного загострюються всі інстинкти, особливо самозбереження та виживання. І такий вибух адреналіну! В одних спрацьовує та пружинка, яка запускає режим кіборга, в інших – нічого не спрацьовує. Тому ти або будеш кіборгом, або втечеш у безпечне місце. Іншого не дано. Вони вчаться на ходу долати страх, почуття неспокою, воювати й керувати армією. Військові роблять те, що потрібно, чого вимагає ситуація. І не втрачають почуття гумору.

- Що вони думають про цю війну?

– Вони думають про мир і будують плани на майбутнє. Мир в Україні, окрім нас, українців, нікому не потрібен. Я розмовляла з хлопцями, які представляли різні регіони України. Кожен відповідав, що стоїть тут за Україну! Хлопці з Києва, Житомира, Чернігова, Дніпропетровська, Харкова називають цю війну Вітчизняною. Зауваж, кожен другий із них мені відповідав, що це Вітчизняна війна. Жоден не сказав, що вона – громадянська. Вони відповідали російською мовою, розповідали про те, що треба йти й воювати з російським ворогом і захищати своє. Безапеляційно стверджували, що стоятимуть до кінця, до визволення рідної землі!..

– Чим вони Тебе найбільше здивували, що Тебе вразило?

— Я бачила людей, які живуть в екстремальних умовах окопів, бліндажів і туалетів у розтяжках. Ти насилу їм впишаєш одяг і продукти. Насилу, бо брати не хочуть. Відмовляють, мотивуючи тим, що на зараз все мають, радять взяти тим, у кого нема. Просиш, щоб взяли хоч щось про запас, на потім. А вони категорично відмовляються, кажуть, що може власти бомба й усе згорить. Набирати більше, ніж може перенести на собі людина, вони не беруться. Але раді бачити кожного цивільного, який приїжджає до них. Вони тішаться тобою. Їх до сліз зворушують дитячі листи й малюнки, обереги й усілякі дрібнички. З кожним стаєш дуже рідним. Майже миттєво виникає відчуття єдиної родини. Я пам'ятаю обличчя кожного, кого там зустріла, з ким розмовляла, у мене в архіві світлини є з ними. Я переживаю за тих хлопців, відстежую інформацію. Якщо з кимсь не дай Бог щось станеться, то для мене це буде особисте велике горе.

– А що Ти скажеш про місцеве населення? Ти спілкувалася з ними, які враження?

– Так, з одними спілкувалася, за іншими спостерігала. Неоднозначне враження. Насправді все дуже складно. Дивися, в'їжджаєш у Луганську область – кожна зупинка і стовп розмальовані в кольори державного прапора й написано «Слава Україні!», а чим ближче до передової, то вже поверх замальовано чорним – і напис «Слава Донбасу!». От як пояснити те, що сьогодні ти очистив село, вигнав із нього бандитів, а завтра приїде місцевий і принесе тобі банку меду з вибухівкою? Що робити? З ними треба працювати. Чесно, зі старшим поколінням, це марна трата часу, їм уже нічого не доведеться і ні вчому не переконаєш. А за молоде покоління треба боротися. Із діплайом потрібно робити українців. Ми за 24 роки щось пропустили, прогавили. Чому їх тягне до Росії? Через гроші, бо там краще живуть? Неправда. Росія – це ж не США. Через школу?.. А може через церкву?.. Певно, ми мало

спілкувалися, недостатньо знали одне одного. Одні біженці сказали мені, що покладають надію на те, що саме наші сини й доньки полюблять одне одного і це буде те нове покоління українців.

**– Збройні сили України для них ря-
тівники чи загарбники?**

— Ні, українську армію вони не сприймають як рятівників, але вже не бояться і не називають хунтою. Місцеві мешканці відчують себе заручниками ситуації. Вони не в Україні, і не в Росії. Неадекватно сприймають реальність. Лише хочуть, щоб усе було так, як колись. Та не усвідомлюють того, що так як було, вже не буде! Вони втомилася від усього. Запитуєш, чому вони допустили, що озброєні люди захопили їхні міста й села? Мені відповідали, що вони важко працювали. Бачиш, вони були зайняті роботою, коли їх загарбували! У них не було часу звертати увагу на озброєних людей, які влізали в їхні помешкання. Як наслідок — довелося втікати зі своїх дімів. Той, хто хотів боротися з окупантами, уже давно на фронті. Українські добровольці з окупованих територій називають війну вітчизняною і стоять під синьо-жовтими прапорами. А ті, хто втік — стали біженцями і пересиджують у безпечних місцях. Певно, забракло особистих перекозень, щоб іти воювати за свою землю, боронити свою хату. Їхній дім там, де зараз блукає російська армія. У більшості з них домінує відчуття, що це не їхня війна. Тому не почувають обов'язку брати в ній участь. Вони жаліють себе і вважають, що є жертвами обставин.

– Я читала Твій блог, коли готувалася до інтерв'ю. Ти пишеш, що знову хочеш поїхати у зону АТО.

– Так, правда.

– Це магнетизм війни чи змінена свідомість? Усі, хто приїжджає з війни, хочуть повернутися назад. Поясни мені, якщо Ти свою журналістську цікавість задовольнила, побачила, пересвідчилася, то навіщо Тобі знову туди їхати?

– Насамперед хочу підкреслити, що їду туди не за яскравими враженнями й емоціями. Я їх можу отримати на Буковелі. Туди мене «тягне» почуття

**« Повістка –
це не смертний вирок!
Це є ризик, але
не кінець світу»**

невиконаного обов'язку. В Україні війна – це факт. Щодня запитую себе, що безпосередньо я можу зробити для перемоги? Стріляти не вмію, воювати не вмію. Але можу привезти щось необхідне, можу зафіксувати і написати про те, що там почалася. Як журналіст, я ще не все написала про війну та її воїнів, ще не зробила свого справді важливого репортажу. Як людина – не всім допомогла, не висловила вдячності. Я просто розумію, що можу зробити більше, а відтак мушу це робити. Воно не відпускає. Це як пірнув з аквалангом на дно морське, а часу роздивитися нема, бо кисень закінчується. Треба випливати на поверхню. І ти робиш це з упевненістю, що от наступного разу при зануренні все роздивитися уважніше. А війна – жива, вона рухається, вона змінюється, вона щораз інша. Коли я там, то почувалася не спостерігачем, а учасником життя. Зрештою, мене совість не буде мучити за те, що коли хлопці проливали свою кров за мій спокій, я байдикувала. Принаймні, я поїхала, свій кошечок відвезла, частинку свого тепла віддала. Розумієш, там усе по-чесному. А магнітом тягне не війна, а люди, яких там зустріла.

– Дякую за розмову. Їдь щасливо і повертайся з перемогою!

Розмовляла Анастасія Коник
Фото з архіву Тетяни Самотий

Французькомовне прочитання Олександра Архипенка

Півстоліття від дня смерті українського скульптора світової слави

«То хто ж такий Олександр Архипенко, якого не терплять у Москві і не дуже шанують у нас, в Україні? Це єдиний український скульптор світової слави. Чому світової? Тому що разом із Пікассо він є основоположником кубізму: Пікассо – в живописі, а Архипенко – в скульптурі. Першого у нас знають, а другого – ні. Ще за комуністичних часів присланий до Львова Васілій Любчик 1952 року знищив у Національному музеї одну з найкращих скульптур Архипенка «Ма-задума», а також «Шевченко-пророк» і два його олійні твори – «На терасі» та «Голова жінки»».

Богдан Сорока

Окремі показові факти пізнання артистичної творчості одного з найвидатніших мистців – експериментаторів світової культури ХХ століття українця Олександра Архипенка (30.05.1887 – 25.02.1964) в літературно-мистецькому процесі Франції та Бельгії минулого ХХ століття дозволяють частково заповнити невідому сторінку українсько-французькомовного культурного діалогу на рівні близьких до себе видів людської діяльності як-от поезія і малярство, література взагалі, мистецтвознавча критика, сценічне експериментування тощо. Французькомовне прочитання Олександра Архипенка знає понад півстолітню історію, воно знаменне залученням до цього культурологічного процесу декількох неординарних особистостей, серед яких одне з найбільш оригінальних явищ французької і світової поезії, поет Гійом Аполлінер (1880–1918) і класик бельгійської французькомовної літератури прозаїк і літературознавець Франц Елленс (1881–1972), а також окремі французькомовні мистецтвознавці, які активно працювали в галузі мистецької критики.

До Франції, а саме до Парижа, Олександр Архипенко прибув 1908 року із Москви, у двадцятирічному віці. Вступивши до Вищої Школи Красних Штук, затримався там лише на два тижні, а далі самотужки опановує секрети скульптурного мистецтва, вважаючи академічну систему для

себе надто задушливою і нецікавою. З 1910 року аж до 1914 року, початку Першої світової війни, починає щорічно виставлятися в Салоні Незалежних мистецтв. З 1912 року з різними перервами бере участь в Осінньому салоні в Парижі, заслуживши неодноразові відгуки на сторінках тогочасних французьких газет. Відкривши 1912 року свою власну мистецьку школу в Парижі, Олександр Архипенко того ж року входить до складу мистецького об'єднання «La Section d'Or», членами якого рівно ж стали Пікассо, Грі, Леже, Марсель Дютам та інші. Це об'єднання, як згодом писав художник у своїх спогадах, «згуртувало мистців, які працювали в різних стилістичних напрямках, не лише в кубізмі. Найпомітнішими маніфестаціями нашого об'єднання були жовтнева виставка 1912 року в Парижі в галереї Гедельберта, а згодом, уже після Першої світової війни, березнева виставка 1920 року в галереї Ля Боєсі» [2; 19]. В обидвох виставках брав участь Олександр Архипенко. Того ж року він організовує свою першу персональну виставку в Німеччині в Folkwang Museum у місті Гагені. Саме в Німеччині вперше була показана його т. зв. перша тривимірна конструкція «Жонглер», виготовлена з різних забарвлених матеріалів – дерева, скла, металічного дроту тощо.

Цікаво, що першим, очевидно, критиком творчості скульптора став Гійом Аполлінер, який подав докладний аналіз каталога виставки в галереї

Гедельберта. Саме в той час Олександр Архипенко розпочав свої перші експериментаторські роботи – різьблені і забарвлені в різні кольори рельєфи, які називає «скульпто-живописом» – перші «скульпто-полотна» модерного мистецтва. Для створення ілюзії об'єму та уявних порожнин митець запровадив перші модерні скульптури, складені з абстрактних увігнутостей, що втілюються в його роботі «Жінка, яка йде».

Французький поет у той час також переходив через різноманітні форми творчих пошуків, відчувачи на собі благодійний вплив таких неординарних особистостей, як Пікассо та Макс Жакоб. І Пікассо, і Аполлінер, позбуваючись сентиментальних настроїв, переживали «велику мистецьку і артистичну революцію 1910 року», розпочавши незалежно один від одного «пошуки нового коду поетично-пластичного вираження» [3; 16]. Свої мистецькі роздуми Аполлінер поміщає на сторінках журналу «Intransigent», де з 1910 року вів мистецьку рубрику, а з 1912 року активно працює в літературному журналі «Les Soirées de Paris», перший номер якого з'явився у січні 1912 року і відкривався статтею Аполлінера «Про сюжет в сучасному малярстві»; тоді ж виступає із доповіддю про деякі особливості кубізму. Того ж і наступного року з'являється низка статей Аполлінера, що увійдуть до його видання «Художники кубісти», яке вважатиметься євангелієм нового малярства і знатиме декілька перевидань, зокрема 1922 і 1950 років. Це видання привертає до себе особливу увагу тим, що матеріалом для нього частково послужили і ті публікації, які друкувалися в поновлених випусках «Soirées de Paris», що з'являлися після невеликої перерви з листопада 1913 року. Тут варто подати одну з цікавих реплік Олександра Архипенка щодо творення на початку минулого століття різноманітних мистецьких гуртків і шкіл: «Як і футуристи, дадаїсти та інші, кубісти намагаються втягнути у свій гурток якнайбільше імен для того, щоб створити великомасштабний рух. Я бачу, що моє ім'я використовують групи, до яких я ніколи не належав, наприклад дадаїсти і футуристи. Насправді, я – сам і незалежний» [3; 17]. Як зазначає член Гонкурівської Академії, критик, літературознавець Андре Біллі, автор

дослідження «Гійом Аполлінер», що з'явилося 1956 року в паризькій серії «Poètes d'aujourd'hui», у поновленому виданні літературно-мистецького журналу «Soirées de Paris», який Аполлінер викупив у автора згаданої статті, «щоб перетворити журнал на орган *par excellence* нових поетичних і пластичних тенденцій, багато подавалися ілюстрації видатних мистців того часу – Пікассо, Матісса, Жана Метзінгера, примітивіста Руссо» [3; 27]. 1914 року друкувалися спеціальні номери Дюрана, Жоржа Брака, Архипенка, Вламінка та Фернана Леже.

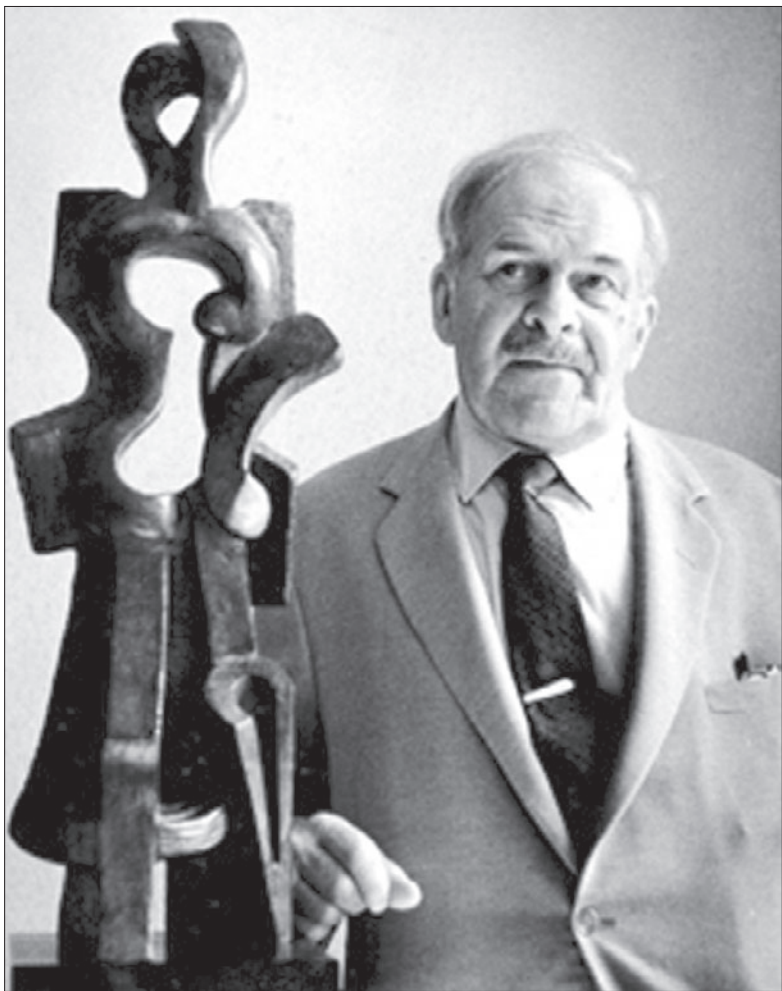
Такий творчий діалог двох експериментаторів тривав, очевидно, ще впродовж наступних років і перервався воєнним катаклізмом. «Передвоєнний час, пише Андре Біллі, був апогеєм впливу Аполлінера. На його щотижневих засіданнях у паризькому «Café de Flore» збиралося багато мистців і поетів» [3; 28]. Як критик мистецтва Аполлінер востаннє публічно виступив 1913 року своїм маніфестом-синтезом «Анти-традиція футуризму», в якому давав відповідь футуризмові Марінетті. А далі їхні шляхи розходяться: Аполлінер на Великдень 1915 року відбуває на фронт; 1916 року дістає випадкове поранення осколком артилерійського снаряда, зазнає трепанації черепа, у квітні 1918 року друкує свою другу поетичну добірку «Каліграми», а в листопаді того ж року, захворівши іспанкою, несподівано помирає. Олександр Архипенко виставляється у Нью-Йорку, Берліні, Празі (виставка кубістів), воєнні роки проводить у передмісті Німци; з 1919 до 1921 року відвідує багато європейських міст, в яких відкриваються виставки його скульптури. А далі, 1921 року, Берлін і виїзд до США, які не були кінцевою метою подорожі Олександра Архипенка. Скульптор планував дістатися Японії, там влаштуватися, відкрити свою школу, вивчаючи одночасно японське й ширше – східне мистецтво.

Уже тоді, коли Олександр Архипенко 1923 року прибуває до Нью-Йорку і там

закладає там свою художню школу, в Європі з'являються дві французькомовні монографії про художника: першою була перекладна праця німецького професора Ганса Гільдебрандта «Олександр Архипенко» з портретом художника і 66 світлинами, видрукована в Берліні видавництвом «Українське Слово» одночасно англійською, французькою, українською мовами, а в Буенос-Айресі ще й іспанською; друга праця – «Архипенко» належала мистецтвознавцеві Морісу Рейналю, і з'явилася того ж року в Римі, була широко розрекламована в першому томі журналу «Еуроре» за 1923 рік. Моріс Рейналь у співавторстві з італійцем Джіно Северіні (Gino Severini) друкував подібні монографічні праці про Пікассо, Фернана Леже, Хуана Гріса, бачимо, що його інтереси сягали еволюції творчості окремих представників мистецького угруповання «Section d'Or», до якого належав і Олександр Архипенко. Праці М. Рейналя поміщалися в серії «Les artistes nouveaux» (докладніше про взаємини Франца Елленса із Олександром Архипенком див. [1]).

Справді неабияким явищем в українсько-французькомовних культурних взаєминах є творчий діалог із Олександром Архипенком бельгійського французькомовного письменника Франца

Елленса, який став цікавою сторінкою творчого життя класика бельгійської літератури. Низку особистих свідчень бельгійського письменника про спілкування з Олександром Архипенком маємо, зокрема, у книжці «Секретні документи» («Documents secrets», 1905–1956), Ed. Albin Michel, 1958), у якій Франц Елленс писав так: «Я дістаю певну користь від тих зв'язків, які випадково навіязав під час зустрічей. Одна росіянка розлучена з чоловіком, художник-модерніст дуже помітний у той час посвятили мене у таємниці кубізму» [5; 77]. Про знайомство бельгійського письменника з Олександром Архипенком говорить і шведський літературознавець Артур Лундквіст у розділі «Реаліст-мрійник» («Un réaliste visionnaire») із видання на пошану Франца Елленса: «У роки першої світової війни він мав вільніший час, коли відвідував літературний і мистецький світ, зустрічає Архипенка і перекладає Єсеніна» [8; 141–142].

Згадуючи про свою зустріч з українським художником і скульптором, Франц Елленс повніше писав про це в XIII розділі видання «Секретні матеріали» – «Історія однієї співпраці»: «Майже щодня я ходив до Архипенка. Репутація цього скульптора якраз встановлювалася, вона розпочалася в Парижі, в атмосфері скандалу і містифікації, як і для певної кількості

художників того передвоєнного часу, такого водночас неспокійного і хвилюючого. У той час, коли я часто почав його відвідувати, Архипенко вже працював у скульптурі «кольорових рельєфів», які відтоді імітувалися декілька разів і зробили славним його ім'я. То був неспокійний і недовірливий характер. Зі своїм гоструватим обличчям, рудим волоссям, вилицюватими щоками і очима селянина, що сиділи глибоко в орбітах, він з першого погляду справляв враження хитруна. Наші стосунки, однак, стали товаришескими аж до того дня, коли я помітив глибину його підозріливої природи» [6; 80].

Бельгійський письменник розповідав про той величний задум, яким хотів зацікавити його Олександр Архипенко, шукаючи порятунку у злидненні воєнні роки – створити величну драматичну машину (дієство), в якому в повній згоді діяло б мистецтво, музика і поезія. «Йшлося про трагедію, побудовану на зовсім новому плані; виставлена відразу ж після війни на одній із великих сцен Москви (він мав на увазі Художній театр), вона повинна була нам обидвом забезпечити повну славу, в певному розумінні приголомшливу» [6; 81].

Про цю співпрацю Франца Елленса та Олександра Архипенка пише в розділі «Великий добродій» із видання «На пошану Франсу Елленсу»

Александр В'ялат: «Франц Елленс тоді працював (а це був кінець війни) над великою кубістською оперою, декорації для якої виготовляв Архипенко. Яскрава реальність проєктувалася тут на три площини посеред інтермедій, танців, пісень, номерів мюзик-холу, не враховуючи сцени вбивства, яка вводилася сюди через кіно. Написана в стані трансу «Мелюзіна», як «автоматичні тексти», безперечно продовжувала ці роботи, ці мрії, візії, неспокій» [9; 95–96].

На жаль, згодом, як згадує Франц Елленс, між ними зайшло непорозуміння викликане, з одного боку, надмірною підозріливістю Олександра Архипенка, а з другого – непроступливістю самого Франца Елленса. Неабияку роль відіграла тут і Марія Марківна, жінка скульптора, до якої бельгійський письменник виявляв, можливо, надмірний інтерес. «Таким чином закінчилася історія нашого співробітництва, єдина в моєму літературному житті. (...) Як би там не було, з того часу, тобто з початку 1917 року, ми разом з Архипенком задумали декілька наукових новинок, які з'явилися відразу ж після війни. Ідеї витали в повітрі, але ніхто, гадаю, навіть Мейєрхольд, ще не проголосив їх так чітко» [6; 84–85].

Олександрові Архипенкові бельгійський письменник завдячував знайомством із тогочасним російським середовищем, яке проживало на еміграції в Німці, про що сам згадує у наступному розділі «Секретних документів» – «Борис Савінков. Записки, зроблені з вікна під дахом» (Boris Savinkov «Notes prises d'une lucarne»). У своїх «Секретних документах» Франц Елленс пише, що історію своїх відносин із Олександром Архипенком він показав у першому розділі роману «La femme partagée» («Жінка і двоє чоловіків»), у якому український скульптор змальований під прізвищем художника Стернберга, «дуже визначного художника»: «він тільки-но прибув до Франції; жив дуже самотньо і важко розмовляв нашою мовою» [5; 17].

Досліджуючи взаємини Франца Елленса із Олександром Архипенком особливо щодо їх відтворення на сторінках романів і повістей бельгійського письменника, варто також врахувати і таке визнання Франца Елленса, яке подає Жак Роман, автор статті «Франц Елленс – критик» із згаданого вже нами збірника на пошану письменникові: «Усі мої книжки пов'язані з моїм життям!» Його історії і його романи є ледь прихованою автобіографією, моральним інвентарем, майже сповіддю: його дитинство, що не перестало його переслідувати і ті рамки, в яких воно минало, люди, з якими він стикався, наповнили його книжки» [7; 194].

Ще один цікавий факт з історії взаємовідносин двох діячів культу-

ри: 1918 року Олександр Архипенко малював портрет Франца Елленса. Зацікавлення Франца Елленса такою неординарною особою, якою був Олександр Архипенко, не випадкове. Бельгійський мистецтвознавець Поль Фієренс у статті «Франц Елленс і мистецтво» зазначає, що навіть, якщо письменник заперечував свою цілеспрямовану участь у мистецькій критиці, він тим не менше згадував, що завжди кохався у малярстві. «Задля самої такої любові (...) мав око якщо не художника, то принаймні гравіювальника» [4; 347]. У певний час навіть плекав творчий задум зібрати в одному томі свої численні студії та нотатки, які друкував у різних бельгійських і французьких журналах – «студії та нотатки, присвячені живопису та сучасним художникам, а також мистецьким салонам і виставкам, над якими працював упродовж тридцяти років» [4; 347–348]. У своїх мистецьких інтересах, зазначає автор статті, Франц Елленс не особливо зважував на те, чи художник був реалістом, імпресіоністом, кубістом, фовістом чи сюрреалістом; він радше захоплювався індепендистами, митцями незаними чи замовчуваними революціонерами: «Він ставав співучасником усамітнених, тих, хто прагнув своєї свободи» [4; 348].

Незважаючи на розрив між ними, Франс Елленс відчував постійний борг перед Олександром Архипенком: «У синтетичній формі кольорового рельєфу, у цьому водночас візуальному і дотиковому вираженні я впізнавав безпосередній урок, аніж урок Брака чи Пікассо» [5; 60] (докладніше про взаємини Франса Елленса із Олександром Архипенком див. [1]).

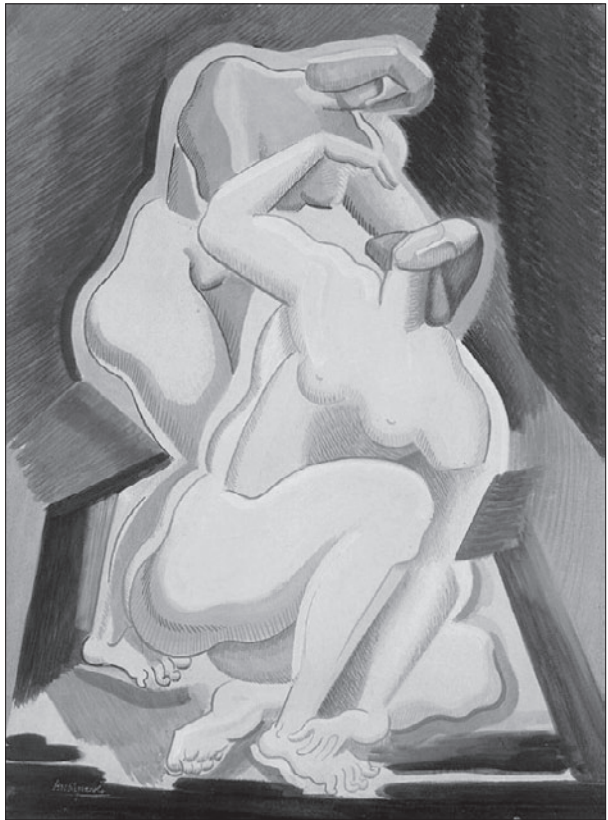
Говорячи про французькомовне прочитання Олександра Архипенка, не можна оминати ще й один промовистий факт, пов'язаний із найповнішою виставкою, організованою в жовтні-листопаді 1969 в Палаці Мистецтв Брюсселя завдяки заходам Міністерства культури Бельгії, на якій було презентовано 104 роботи художника – від 1908 до 1963 року. Обширний двомовний (французький і фламандський тексти) буклет з нагоди відкриття виставки, що містив докладну хронологію життєвого і творчого шляху Олександра Архипенка, а також повний список його творів, подавав докладний життєпис художника. Наукова вартість буклету бачимо насамперед в тому, що його укладачі максимально використали теоретичні розмірковування художника про «скульпто-полотна» як «новий засіб поєднання форми та кольору із повним використанням нових матеріалів і техніки» [2; 6], його розповідь про реалізацію 1928 року в США давнього задуму щодо створення «живої конструкції», яка отримала назву «Архипентура».

Особливо цікавими тут є судження Олександра Архипенка про належність до різних мистецьких угруповань, що дозволяє чіткіше помістити феномен Архипенка в панорамне бачення мистецького процесу XX століття. В автобіографічній книжці «Fifty Creative Years 1908-1958», виданій 1960 року в США і задуманій як підсумок півстолітньої мистецької діяльності, художник писав: «Важко розділити творчість якогось мистця на періоди. Я ніколи не належав до якихось шкіл; мене виключали зі шкіл. Я шукав, видумував, експериментував, а потім мене наслідували... Для кожного художника мистецтво є творчим процесом, який сходиться до індивідуального відкриття правди у формах природи; а періоди є лише комірками в головах критиків» [2; 27].

Ця наукова проблема, звичайно, не обмежується інформацією поданою у цій статті – залишається багато ще не з'ясованого. Для повнішого бачення питання «Гійом Аполлінер та Олександр Архипенко» слід, звичайно, глибше простудіювати французьку періодику 10-х рр. XX ст., насамперед журнали «Intransigeant» та «Soirées de Paris», а надто другий, в якому Олександр Архипенко мав свою рубрику. Варті уваги й згадати тут маніфести французького поета. Безсумнівно, багато що могла б з'ясувати і французькомовна монографія про Олександра Архипенка 1923 року видання авторства Моріса Рейналя, яка вже давно стала бібліографічною рідкістю; один із її примірників знаходиться в бібліотеці Альбертіні – найповніший національний книгозбірні Бельгійського королівства.

- Література:
1. Кравець Ярема. Бельгійський письменник Франц Елленс і українська культура // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. Вип. 31, Львів, ЛНУ ім. Ів. Франка, – с. 377-385
 2. Archipenko. Exposition. Bruxelles. Palais des beaux-arts. Ministère de la culture. – Bruxelles, 1969, 48 p.
 3. Billy André. Guillaume Apollinaire // Guillaume Apollinaire. Poètes d'aujourd'hui. – № 8. Pierre Seghers, Paris, 1956, p. 9-40
 4. Fierens Paul. Franz Hellens et la Peinture // Le dernier «Disque vert». Hommage à Franz Hellens. Ed. Albin Michel. Paris, 1957. – p. 347-349.
 5. Hellens Franz. Documents secrets (1905–1956). Préface. Paris, Ed. Albin Michel, 1958.
 6. Hellens Franz. Histoire d'une collaboration // Documents secrets (1905–1956). Paris, Ed. Albin Michel. – p. 81–85.
 7. Romane Jacques. Franz Hellens, critique // Le dernier «Disque vert». Hommage à Franz Hellens. Ed. Albin Michel. Paris, 1957. – p. 194.
 8. Lundkvist Arthur. Un réaliste visionnaire. // Le dernier «Disque vert». Hommage à Franz Hellens. Ed. Albin Michel. Paris, 1957. – p. 141-142.
 9. Vialatte Alexandre. Un grand monsieur // Le dernier «Disque vert». Hommage à Franz Hellens. Ed. Albin Michel. Paris, 1957. – p. 95-96.

Ярема Кравець,
доцент кафедри світової
літератури, дійсний член НТШ

Оксана Мельничук: «Я люблю людей, які не бояться вчитися»

Коли ми говоримо про хорову творчість, то уявляємо щось високе, духовне, натхненне... Проте не часто нам доводиться зазирати в душу людини, яка щоденно присвячує себе цьому мистецтву. Оксана Йосипівна Мельничук, старший викладач кафедри хорового співу факультету культури і мистецтв Львівського національного університету імені Івана Франка, радо погодилася розповісти нам про власне розуміння творчості.

– Оксано Йосипівно, очевидно, у Вашому житті свого часу відбувся момент, який став доленосним для визначення подальшого творчого шляху. Розкажіть, коли та за яких обставин вирішили присвятити себе музиці та хоровому співу?

– Музика була для мене особливим явищем із дитинства, але свідоме рішення прийшло не одразу. Та й, зрештою, це нормальна річ, що людина, яка чогось прагне, це щось спершу шукає. Мій вибір пройшов через сумніви, зважування та перебирання інших «крайчих» можливостей. Пригадую, у школі довго мріяла про кар'єру театральної актриси, тим паче, що вже мала перші спроби гри в дитячих театрах. Отже, переді мною постала дилема: стати музикантом, або ж зосередитись на опануванні акторського хисту. Зрештою, я зробила ставку на долю і постановила собі: «Якщо після восьми класів школи не вдасться вступити до музично-педагогічного училища імені Філарета Колесси, то після десяти обов'язково розпочну навчання в Києві, в інституті Карпенка-Карого!» Доля вивести на користь музики і вже невдовзі я стала студенткою училища.

Пізнання музики лише розпочалося, але, гадаю, мені не вдалося б відкрити головні грані цього мистецтва, якби не знайомство із Юрієм Богдановичем Антківим – людиною унікальної харизми й стійких життєвих переконань. Співпраця з ним принесла величезний досвід, який у моєму випадку став вирішальним. Річ у тім, що такі люди мають унікальну здатність відкривати очі на працю, а також на надзвичайне значення віри.

Спершу мені пощастило співати в навчальному хор-класі, який вів Юрій Богданович. Згодом ми працювали разом у колективі вчителів «Заграва» Львівського обласного будинку вчителя. І от, коли я вперше стала перед хором як диригент, то відчула великий обов'язок, більше того, внутрішню потребу навчати людей пісні. Очі,

які дивилися на мене, були сповнені проханням і в той момент я збагнула, що по-іншому просто не можна, на відступ не має жодного морального права. Потреба в очах людей, які прагнуть співати – ось той стимул, який не можна проігнорувати.

Мене завжди дивувало те, як Юрій Богданович умів легко та невимушено вивчати з нами важкі твори. Під його рукою виглядало так, ніби та чи інша пісня вимагає лише одного вдиху й одного видиху. Якими складними не були б композиції, понад усе хотілося їх вивчити і це не було для нас нудно. Власне тоді я подумала, що диригент – це людина-лідер, яка навколо себе згуртовує, віддає через свою працю позитив і створює унікальний мікросвіт, крізь який можна бачити по-іншому. Працювати з людьми, нести добро і будити ген співучості нашого українського народу – ось які перспективні можливості відкрилися для мене. Я не могла не піти слідом за ними.

– Тобто зустріч із Юрієм Богдановичем стала для Вас доленосною?

– Так, без сумніву, але й з усією родиною Антківих у мене були добрі стосунки. Дружина Юрія Антківа Маргарита Андріївна навчала мене теоретичних дисциплін. Вона була надзвичайно чуйна як жінка, але дуже вимоглива як викладач. І завдяки цим високим стандартам її методика стала для мене базою для викладацької роботи. Тому, мушу зізнатись, що до власних студентів маю великі вимоги (сміється).

Також мені пощастило кілька разів зустрітись з батьком Юрія Антківа – паном Богданом, заслуженим талановитим актором театру імені Марії Заньковецької... Розумієте, таке суцвіття інтелігенції дало мені надзвичайний поштовх. Я дуже хотіла творити в середовищі, де люди живуть тим, чим живеш ти, де люди бачать прекрасне і рятівне там, де ти щодня це знаходиш.

– Чим для Вас є праця у царині музики та співу?

– Коли я стаю на якусь стежку, то мушу дійти до кінця. «Дійти до кінця» – означає якнайповніше розкрити те, у чому ти віднаходиш користь і задоволення. Очевидно, це можливо лише тоді, коли творчість стає не «просто роботою». З'являється відповідальність перед людьми, яких навчаєш, перед твоїми однодумцями. Я не можу не прийти на репетицію. Я постійно думаю про нові твори, які варто було б вивчити, про те,

як залучати нових людей... Це, напевне, хвороба (сміється)... Так, я вражена вірусом хорового мистецтва і, очевидно, це залежність для мене. Тому якимось непомітно мій факт став радісним служінням і втіхою.

– Багато часу Ви приділяєте викладацькій роботі. Як це – вчити творчості?

– Якою мірою ти, як викладач, зможеш розвивати творчість, залежить лише від того, наскільки тобі вдасться віднайти індивідуальний підхід до людини. А для цього слід враховувати тип характеру й особливості засвоєння студентом матеріалу...

Майбутній диригент повинен думати фразами, реченнями, а не просто розмахувати руками. Коли я бачу таке розмахування руками у своїх студентів, то одразу кажу: «Не роби мені вітру в класі!» (сміється). Опанування диригентського хисту потребує важкої інтелектуальної праці, а мануальна техніка – тільки додатковий засіб виявлення задуму, форми та характеру твору. Саме спонукання до думання – це, мабуть, найважче, але найважливіше завдання викладача.

– Якими є сьогодні Ваші творчі мрії / цілі?

– Парадокс цього світу в тому, що чим більше пізнаєш, тим краще розумієш неосезальність знання. Але, гадаю, розвиватися і досягати поставлених цілей є обов'язком кожної людини. Тому я постійно вчуся вчитися... Вважаю нормальним те, що в багатьох моментах ще не реалізувала себе як диригент. Спершу я мала справу з аматорськими колективами, але невдовзі мені пощастило працювати з великим професійним хором «Трембіти». Тепер у мене нове бажання: окрім творів XIX-XX століття, виконувати також і сучасні пісні. У цьому контексті треба збагнути, що для того, аби мрії знаходили втілення на практиці, диригент і хор повинен розвиватися пліч-о-пліч. Коли ти, як керівник, хочеш показати глибину композиції, а хор не розуміє, що ти від нього вимагаєш, то цей дисбаланс ідей, думок стає головною перешкодою для народження нового бачення твору мистецтва. Навчати й навчатися – моя мета, яка не обмежена часовими рамками.

Коли щось не вдається, то слід шукати проблему не в обставинах, а у власному характері. Чому багато талановитих диригентів не мають власних колективів? Очевидно, це залежить від особистих якостей лю-

дини та її зацікавленості в розкритті мистецтва. Важливо, аби студенти в майбутньому хотіли працювати з хором. Я мрію, щоб вони могли радіти одній тільки можливості прочитувати твір по-своєму. Тому, звісно, зупинитися не маю морального права. Треба запалювати нові серця.

– З якими вокальними колективами працюєте? Розкажіть про спільну творчу працю.

– На рідному факультеті культури і мистецтв я працюю з двома навчальними хорами, але на цьому моя праця як керівника не завершується. Також керую Народним дівочим хором «Ліра» ЛНУ ім. Івана Франка, фольклорним колективом «Любисток» і Народним жіночим вокальним ансамблем «Струмочок». Останньому колективу виповнилося 53 роки і він діє при Львівській обласній організації Українського товариства сліпих.

«Потреба в очах людей, які прагнуть співати – ось той стимул, який не можна проігнорувати»

Щодо «Ліри», то наступного року ми святкуватимемо ювілей – 15 років від часу заснування колективу. Взагалі, ініціатива належить професору Тарасові Сализі, який запропонував створити на філологічному факультеті дівочий хор. Звісно ж, я радо погодилася допомогти в реалізації цього задуму і вже невдовзі новоспечений колектив почав виступати. Через певний час рамки факультетських заходів стали для нас тісними. «Ліру» стали запрошувати на загальноуніверситетські урочистості. Отже, про хор дізнавалися і, відповідно, приходила перша популярність. Багато талановитих дівчат з інших факультетів просилися співати в нас. І тоді постало питання, щоб на базі університетського Центру культури та дозвілля створити хор ширшого масштабу.

Коли мене просять розповісти про атмосферу в «Лірі», я ловлю себе на думці, що словами надзвичайно важко пояснити те щастя, яке ми отримуємо від спільної праці. Я люблю людей, які прагнуть співати, які не бояться вчитися. Треба розуміти, що «Ліра» є аматорським колективом і багато з учасниць не мають музичної освіти, але врешті-решт це не стає перешкодою.

Пригадую, як 15 років тому, прослуховуючи дівчат для «Ліри», на прохання «заспівати», я зіштовхнулася з відповіддю «не вмію». Ви можете таке уявити? Мене це жахнуло, адже з п'ятдесяти дівчат тридцять казало, що не вміє! І тоді я подумала: хіба таке можливо, що ці дівчата, майбутні мами, не будуть співати своїм діткам?! Звісно, я не могла змиритися з таким станом речей і ще дужче загорілася бажанням навчити. І згодом віра, підсилена працею, дала результат...

Завжди кажу, що жінка – це носій генетичний... Вона повинна передавати дітям глибину пісні, її сакральність. Коліскова насправді є великим енергетичним зерном і тому не можна переривати природний процес, що відбувається через зв'язок матері та дитини.

– А керувати колективом незрячих не стало викликом для Вас? У чому специфіка роботи з такими людьми?

– Я розуміла, що праця з незрячими покладе на мене велику відповідальність, але я не сподівалася на легку роботу й швидкий результат. Взялася за цю справу, бо відчувала, що внутрішню потребу такого досвіду. Завжди стараюся усвідомлювати дві речі: по-перше, що маю працювати на своєму, а по-друге, щоб робити справу якісно, треба присвятити їй багато часу. Хвилюватися довелось, радше, через другий момент... Та зрештою, цікавість і бажання зрозуміти та допомогти, взяли гору.

Приємно працювати з людьми, які цінують те, чим займаються. Не перестаю захоплюватися Тамарою Лисенко – найстаршою і найдосвідченішою учасницею ансамблю, яка співає у колективі вже 53 роки, з моменту заснування. Сьогодні пані Тамарі 72, але вона продовжує ходити на репетиції і виступати на всіх концертах. Як не дивуватися такій людині!

Важливо усвідомити, що для незрячих спів є контактом зі світом, через пісню вони показують, що бачать серцем. Це надзвичайно делікатні і добрі люди, які викликають глибоку повагу, тому слід допомагати їм інтегруватися в суспільство. Сьогодні існує багато проєктів для сліпих, зокрема, велика ініціатива йде від Оксани Потимко, голови Львівської обласної організації українського товариства сліпих, яка організовувала проєкт «Відчинилося життя», у рамках якого незрячі співають у супроводі оркестру драматичного театру імені Марії Заньковецької.

– Де черпаєте натхнення? Очевидно, важко працювати зі стабільно високою продуктивністю та ентузіазмом...

– Кажуть, що найкращий відпочинок – це зміна виду діяльності. У моєму випадку щось подібне, але змінюю я не стільки саму діяльність, як колективи, якими диригую. Спершу викладаю на факультеті, потім біжу до дівчаток із «Ліри», іншого дня до незрячих, а також стараюся регулярно відвідувати концерти. Отже, постійно отримую нові емоції, які компенсують фізичну втому. По суті, я роблю те, що приносить задоволення, тому ентузіазм не зникає... І ще, Ви знаєте, у мене дуже хороша сім'я, а це теж надихає! (сміється)

– На завершення попросимо дати кілька порад людям, які хочуть присвятити себе музиці та співу.

– Не бійтеся! Спочатку здається, що все дуже легко, потім починається системна праця і приходить усвідомлення важкості кожного кроку... Найголовніше на цьому етапі – «не втекти», а докласти ще більше зусиль і зміцнити віру. Треба розуміти свою мету, мати орієнтир, тоді ймовірність зупинки на півдорозі стане мізерною. Як на мене, іншого секрету немає...

Розмовляла Оксана Лісна